

مذاکرات مجلس شورای ملی

صورت مشروح مذاکرات مجلس روز یکشنبه (۶) اسفند ماه ۱۳۴۶

هشت میلیون و هشتصد هزار دلار برای خرید و فروزند هواپیمای جت مسافربری .
فهرست مطالب:

- ۱- قرائت اسامی غائبین جلسه قبل.
- ۲- ادامه مذاکره در کلیات گزارش شور اول کمیسیون بر نامه راجع به بر نامه چهارم عمرانی کشور.
- ۳- رفع اشتباه چاپی از قانون اجازه تحصیل
- ۴- تصویب صورت جلسه پنجشنبه سوم اسفند.
- ۵- ادامه مذاکره در کلیات گزارش شور اول کمیسیون بر نامه راجع به بر نامه چهارم عمرانی کشور.
- ۶- تعیین موقع جلسه بعد - ختم جلسه .

مجلس ساعت ۴ $\frac{1}{3}$ بعد از ظهر بر ریاست آقای مهندس عبدالله ریاضی تشکیل گردید

۱- قرائت اسامی غائبین جلسه قبل

رئیس - اسامی غائبین جلسه قبل قرائت میشود .
(شرح زیر قرائت شد)

غائبین با اجازه - آقایان :

کریم بخش سعیدی - معزی - دکتر بهبهانی - جعفرشناس
دکتر رضوانی - سر تیپ پور - دکتر حبیب اللهی - جوانشیر
هندس اخوان - غلام نیاکان - شهرستانی - دکتر کلالی - مهندس
یکپوری - مهندس بار محمدی - موقر .

غائبی اجازه

آقای رضوی

دیر آمدگان و زود درفتگان - آقایان :

دکتر اسدی یکساعت - بهادری یکساعت

غائبین مریض - آقایان :

اصولی - بختیار بختیاره‌ها - بختیاری پور - پزشکی
دکتر درودی - مهندس زنجانی فیاض - قاضی زاده - محسنی
دکتر معتمد وزیری - ادیب سمعی .

غائبین در رأی - آقایان :

دکتر بهبودی - پردلی - پرویزی - حدیبیم - رامبد
دکتر رفیعی - شاهنده - مصطفوی نائینی - یک رأی

۲- ادامه مذاکره در کلیات گزارش شور اول

کمیسیون بر نامه راجع به بر نامه چهارم عمرانی کشور

رئیس - کلیات لایحه بر نامه عمرانی چهارم مطرح است آقای

دکتر الموتی فرمائید .

دکتر الموتی - با اجازه مقام محترم ریاست و همکاران عزیز قبلا بایستی معذرت بخواهم از اینکه زیاد وقت همکاران عزیز را گرفت ولی بقول معروف کار بسیار مهم است لایحه بسیار حیاتی است و جای بحث زیاد دارد برنامه عمرانی چهارم برنامه‌ایست که با سرنوشته فرد فرد افراد ملت ایران ارتباط دارد و حق اینست که این برنامه پیش از پیش مورد بحث قرار گیرد بنده صبح عرض کردم برای من موجب افتخار است که در دفاع از چنین برنامه مهمی در اینجا صحبت میکنم چون معتقدم در یک شرایط بسیار بسیار مساعدی که تمام عوامل مساعد اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی در یک تاریخ معین جمع شده و هزینه برای اجرای چنین برنامه مهمی آماده شده حقیقتاً و حقاً در چنین شرایطی باید همه کوشش بکنیم که این برنامه صحیح تر تنظیم شود و سریعتر و بهتر اجرا بشود تا بتوانیم آن نتیجه لازم را از این برنامه بگیریم (صحیح است) صبح مطلبی اینجا در مورد برنامه اول و دوم و سوم عرض کردم مقداری از کارهای زیربنای اقتصادی مملکت در طی آن برنامه‌ها آماده شده است و حالا برنامه چهارم در شرایطی اجرا میشود که مقداری از کارها از قبیل سدها، راههای اصلی و فرعی و سایر کارها انجام شده اما بیبینیم هدف برنامه چهارم چیست یکی از هدفهای برنامه چهارم تریب و رشد اقتصادی و افزایش درآمد ملی است اگر حقیقتاً برنامه‌ها یکتک تنظیم شده است بعورت صحیح انجام بشود بطور مسلم درآمد ملی ما بسرعت بالا خواهد رفت همه مامدانیم که امروز مبنای پیشرفت‌های اقتصادی هر جامعه‌ای روی افزایش درآمد ملی حساب میشود یعنی در هر جامعه‌ای اگر بخواهند ببینند این کشور در یک مدت چند پیشرفته می‌آیند در خانم برنامه درآمد سرانه را میگیرند آن مقدار درآمد سرانه اضافی نشان میدهد که این مملکت با این واحد جغرافیایی در این تاریخ چند جلو رفته است بطوریکه طراحان برنامه چهارم در مقدمه این برنامه یادآور شده‌اند درآمد سرانه ما از ۲۲۰ دلار به ۳۰۷ دلار خواهد رسید یعنی در مدت اجرای برنامه در این پنج سال بیش از صد دلار درآمد سرانه اضافه خواهد شد یک نکته‌ای که بنده اینجا یادآوری میکنم نکته بسیار مهمی است که در نشریات سازمان ملل متحد گرازا دیدیم این در ضمن تقسیم بندیهای خودشان یکی از

ضوابط تقسیم بندی را درآمد سرانه گذاشتند کشورهایی که درآمد سرانه شان از ۲۰۰ دلار کمتر است و کشورهایی که درآمد سرانه شان از ۲۰۰ دلار بیشتر است کشورهایی توسعه نیافته یا در حال رشد را ممالک زیر ۲۰۰ دلار قرار داده‌اند ما خوشوقتیم در شرایطی برنامه چهارم تنظیم شده که درآمد سرانه ما بالای ۲۰۰ دلار است و این امید هست که خوشبختانه اگر برنامه اینطور اجراء بشود ما بتوانیم به درآمد سرانه ۳۰۷ دلار برسیم و اگر به این موفقیت برسیم یک جنبش بزرگی در کارهای اقتصادی خواهد بود یکی دیگر از هدفهای برنامه چهارم توزیع عادلانه درآمد ما بین طبقات مختلف است بنظر ما کافی نیست که یک مملکتی درآمد ملیش بالا برود بلکه نکته مهمتر این است که این درآمد وقتی که افزایش پیدا کرد بین طبقات مختلف مردم بطور عادلانه تقسیم بشود اگر درآمد ملی بصورت غیر عادلانه تقسیم شود آن جامعه جامعاً سعادتمندی نیست ببین دلیل است که همه طراحان برنامه چهارم و همه ما معتقدیم که بایستی مقدار زیادی از اعتبارات عمرانی برنامه چهارم بدهات و روستاها برود تا طبقات ضعیف مملکت بیشتر از این درآمدها استفاده بکنند تا درآمد آن طبقه که طبقه کم درآمد مملکت ما هستند اضافه بشود بالا برود باز یکی دیگر از هدفهایی که طراحان برنامه چهارم به آن اشاره کرده‌اند کاهش وابستگی اقتصادی بخارج است ما اگر مطالعه بکنیم می‌بینیم که در گذشته و هنوز هم مقدار زیادی از احتیاجات مملکت از خارج وارد میشود یعنی مقدار زیادی از درآمد ارزی ما بخارج میرود و صرف کالاهای بسیار لوکس میشود ولی در طی سالیهای اخیر که آمارش اینجا هست مقداری از درآمد ارزی مملکت ما بخارج میرود و صرف کالاهای سرمایه‌ای میشود با آن کارخانه تهیه میشود و سائلی که خودش تولید ثروت میکند فرق است بین پولی که صرف کالاهای لوکس میشود تا آن کالاهایی که خودش تولید ثروت است یا مقداری از صنایعی که در مملکت ایجاد میشود که هم برای مردم ایجاد کار میکند هم صنایع مصرفی مملکت هست و احتیاجات مردم را تأمین میکند مثل کارخانجات نفت ما اگر حساب کنیم هم‌مسئله مقدار زیادی از درآمد مملکت خارج میشد برای شکر و قند و امثالهم در حالی که مزارع

بشکر و چغندر ما در اینجا توسعه نیافته بود و شاید طبق آمارهایی که در این کتابچه است و بنده دیدم که شاید تولید چغندر که در گذشته یک میلیون و نیم تن بود در آخر برنامه چهارم به چهار میلیون و هفتصد هزار تن خواهد رسید وقتی طی یک مدتی اجرای برنامه‌ها بتوانیم تعداد یک رشته صنایع مصرفی مثل نمد اینقدر پیشرفت داشته باشیم باید حساب بکنیم که این پولی که بخارج میرفت امروز در مملکت میماند و نصیب کشور ایرانی نصیب کارگر ایرانی و نصیب عده زیادی از طبقات مختلف مملکت خواهد شد و همین موجب خواهد شد که درآمد ملی ما بیشتر و بالاتر برود و طبق آمارهایی که در این کتاب است و من میبینم امیدواری هست که تا پایان برنامه چهارم این قبیل احتیاجات کشور در داخل مملکت تأمین شود (انشاءالله) بر اساس همین ضوابط و برنامه‌ها است که طراحان معتقدند با اجرای صحیح این برنامه در طی مدت پنج سال تولید ملی ما از ۵۲۰ میلیارد ریال به ۸۱۵ میلیارد ریال در پایان برنامه چهارم میرسد و ما نود درصد رشد سالیانه داریم این موضوع رشد سالیانه که بسیار مهم است و گرازا به آن اشاره شده است از مسائل بسیار بسیار مهم است اگر یک مملکتی بخواهد جلو برود، ترقی بکند باید سعی کند رشد سالیانه اش را هر چند ممکن است اضافه بکند بر اساس مطالعاتیکه در یکی از این نشریات سازمان ملل دیدم که اگر کشورهای در حال رشد، رشد سالیانه شان پنج درصد باشد بعد از هشتاد سال میرسد بوضع امروز کشورهای پیشرفته (دکتر اسفندیاری - آنوقت آنها کجا هستند) توجه بدهید فرمود پس وقتی که یک رشد نود درصد است ملاحظه میفرمائید که چند مهم است و اهمیت دارد برای اینکه در کشورهای در حال توسعه یکی از مشکلات رشد سریع جمعیت است آنها این مشکل را ندارند چون یک مقدار از پیشرفته‌ها هم افزایش جمعیت از بیخ خواهد رفت بنا بر این نمیتوانند سرعت خودشان را بمسئله مثرقی برسانند پس ما باید خوشوقت باشیم چون میبینیم که در مملکت ما، در جامعه ما یک رشد نود درصد سالانه هست با توجه به اینکه رشد جمعیت در ایران حدود ۲/۵ و ۲/۶ درصد بیشتر نیست البته زیاد است با توجه به مسأله پیشرفته ۲/۶ درصد خیلی زیاد است و در بعضی ممالک

رشد جمعیت حتی یک درصد کمتر از یک درصد هست و این نه درصد آن مقدار رشدی است که میتواند عقب ماندگیهای قرون و اعصار ما را جبران بکند از جمله مسائلی که در این لایحه عمرانی چهارم به آن اشاره شده است افزایش صادرات و تنوع بخشیدن به آن است و این کافی نیست در یک مملکتی مثل ایران بخاطر اینکه منابع غنی نفت و گاز داریم از سایر صادراتمان چشم ببوشیم حق اینست که ما هم مثل آن ممالکی که برای یک دلار ارزش تلاش میکنند، کوشش میکنند، مجاهدت کنیم تا درآمد نفت اینقدر ما را تبدیل نکند که از سایر صادراتمان چشم ببوشیم امروز در هر مملکتی هر اندازه که از نظر منابع طبیعی غنی باشد باز هم تریب و رشد و افزایش صادرات یکی از اهداف اصلی آن مملکت است چه رسد به مملکتی مثل ایران که درست است منابع غنی نفت دارد ولی بعزت افزایش روز افزون احتیاجات طبیعی و کالاهای سرمایه‌ای باید بگوئیم که آنچه ممکن است باید از صادرات مملکت استفاده بکنیم و صادرات مملکتمان را بصورت صحیح توسعه بدهیم در همین نشریه من دیدم هدف اینست که صادرات کشور غیر از نفت از چهارده میلیارد ریال در سال ۴۶ به ۴۸ میلیارد ریال در سال ۵۱ برسد یعنی ۳/۵ برابر اضافه بشود البته این خیلی مهم است و گاز پتروشیمی و آلومینوم جزو این صادرات است ما بایستی تلاش بکنیم و سعی کنیم که صادرات مملکت به آن حدی برسد که قسمت اعظم احتیاجات وارداتی مملکت را تأمین کند مملکتی که هفتصد میلیون دلار هشتصد میلیون دلار در سال واردات دارد باید صادراتش آنقدر بالا برود که بتوانیم کالاهای وارداتی را از این طریق تأمین بکنیم اگر طراحان برنامه چهارم همینطور که در این برنامه اشاره کرده‌اند بتوانند با تنوع بخشیدن بصادرات و محصولات صنعتی و غیره و کالاهای خام و مصنوعات داخلی ما را بتوانند بچنین رقمی برسانند بنظر من این یک گام بسیار بسیار مهم و مؤثر است (صحیح است) از جمله هدفهایی که بنده دیدم در برنامه چهارم بان اشاره شده است تقویت بنیه دفاعی کشور است که بنظر بنده بسیار ضروری و لازم است یک مملکتی مثل ایران که امروز با سرعت سریعی جلو میرود و از نظر اقتصادی سعی دارد از هر

جهت موفق شود طبعاً خیلی ها هم هستند که نمیتوانند شاهد این موفقیت های بزرگ ایران باشند تا آنجا که مقصد وراثت مالی ایران اجازه میدهد باید بر اساس ضوابط منطقی در تقویت بنیه دفاعی مملکت اقدام بشود و کوشش بشود تا مملکت از هر حیث بتواند در مقابل رقیب یا حشودان مقاومت و ایستادگی بکند تا ما بتوانیم در این واحد جغرافیائی آن بر نامدهای مهم راکه برای آسایش مردم است به بهترین صورت انجام بدهیم در مورد صنعت اینجا صبح عرض کردم که خوشبختانه در طی برنامه سوم پیشرفت های صنعتی ما بسیار درخشان بود و آرزوی ما و همه طراحان برنامه چهارم و همه افرادی که در این مملکت هستند و مطالعه میکنند این است که ما بتوانیم در برنامه چهارم یک چنین موفقیت هایی داشته باشیم شاهنشاه بزرگ ما در کتاب انقلاب سفید بامر صنعت چنین اشاره فرمودند «برنامه اساسی ما برای پیشرفت مملکت و بالا بردن سطح زندگی مردم یعنی تأمین آینده استوار و کاملاً اطمینان بخش برای ملت ایران، صنعتی کردن مملکت است» زیرا هیچ مملکت مترقی را در دنیای امروز نمیتوان یافت که در آمد سران مردم آن یک حد عالی رسیده باشد مگر آنکه آن مملکت هر چه بیشتر صنعتی شده باشد بنا بر این در توسعه اقتصادی و اجتماعی ایران طبعاً نقش درجه اول بر عهده صنعت گذاشته شده است» با الهام از این فرمایش شاهنشاه آریامهر ما میبینیم در برنامه چهارم قسمت مهمی از اعتبارات برنامه های عمرای به امر توسعه صنعت اختصاص داده شده این را هم باز بنده اتخاذ کنند کم از مطالعات اقتصادی سازمان ملل متحد که مقایسه کرده بودند بین ممالک صنعتی و کشاورزی طی مدتی شاید چهل سال و ۵۰ سال... نمونه مختلف از ممالک صنعتی و کشاورزی در ممالکی که توانسته بودند صنعتی بشوند سرعت درآمد ملی بالا رفت و درآمد سرانه اضافه شد ولی ممالکی که به صنعت توجه نداشتند درآمد ملی پائین بود و درآمد سرانه پائین بود البته منظور این نیست که یک کشور از جهات مختلف صنعتی بشود کشاورزی و صنعت دوشادوش یکدیگر باید جلو بروند بموازاات هم اگر یک مملکتی تنها چند کار داشته باشد ولی کارخانه قند نداشته باشد این مملکت نمیتواند سرعت ثروتمند بشود ولی لازمه بهره مندی کامل از منابع کشاورزی مملکت این است

که صنایع ما هم در کنار این مزارع باشد که یک کارخانه چندین بتواند میلیونها مردم را مشغول بکند و سطح درآمدشان را بالا ببرد این عوامل باید دوشادوش هم باشد با توجه به همین عوامل است که میبینیم صنعت در مملکت ما با اینکه تازگی دارد و جدید است سرعت بسیار زیادی دارد جلو میروند در برنامه سوم میبینیم از ۶۵ میلیارد ریال سرمایه گذاری صنعتی ۳۰ میلیارد برای بخش خصوصی و ۳۴ میلیارد برای بخش دولتی بود ولی تا پایان برنامه بخش دولتی و خصوصی ۷۰ میلیارد ریال سرمایه گذاری کردند که ۴۶ میلیارد مربوط به بخش خصوصی و ۲۴ میلیارد مربوط به بخش عمومی بود یعنی این نکته ای که صبح عرض کردم پیشرفت صنعتی ما یکی از دلایل همکاری صمیمانه بخش خصوصی و دولتی بود و به همین دلیل بیش از پیش بینی در برنامه سوم در امر صنعت تقریباً پیشرفت داشتیم بعکس کشاورزی که الآن عرض میکنم در یک صنایع البته لازمت دولت سرمایه بگذارد مثل ذوب آهن و پتروشیمی و ماشین سازی و در یک صنایعی هم لازمت مردم سرمایه گذاری کنند مثل سیمان، لاستیک و غیره که ما بتوانیم واقعاً بآن رشد لازم صنعتی برسیم در برنامه چهارم از نظر صنعت هدف این است که ارزش تولیدات از ۱۸۷ میلیارد در پایان برنامه سوم به ۳۷۶ میلیارد ریال در پایان برنامه چهارم برسد. رسیدن باین هدف مستلزم داشتن رشد ۱۰۵٪ در سال است واقعاً این یک مطلب بنظر من بسیار بسیار مهم است بکروز آقای هویا شاید همین جا اشاره میکردند که قبول چنین تعهدی بسیار بسیار سنگین است حالا بنده هم عرض میکنم واقعاً قبول یک چنین تعهدی یعنی رشد ۱۰۵٪ در صنعت بسیار سنگین است آرزو مندیم روزی دولت در انجام این کار موفق بشود برای اینکه آرزو باید گفت کارنامه دولت یک کارنامه طلائی است (دکتر متین) دولت امروز هم کارنامه اش طلائی است آرزو طلائی تر خواهد بود بهر صورت نظر من این است که این برنامه سنگین را که دولت تنظیم کرده و برای اجراش قبول مسئولیت میکند کار بسیار سهل و آسانی نیست بلکه کار بسیار سنگینی است آرزو مندیم که این توفیق نصیب بشود برای اینکه آرزو همه ملت ایران سرافراز و سر بلند هستند که مادر راه برنامه های مملکت توفیق پیدا کرده ایم چرا برای اینکه ما وقتی که میبینیم در بعضی سالها در این مملکت جریاناتی پیش میآید

مثل سال ۴۰ برنامه ها را باید بعد از مدتی مطالعه کرد و دید آمارها چیست در سال ۴۰ - ۴۱ دولتی آمد مملکت را و رنکته اعلام کرد با کمال تأسف (کلانتری) - خائن بود و نهبید این عمل موجب شد تمام برنامه های عمرانی مملکت متوقف شد ارقام و اعدادی که هست نشان میدهد در سال ۴۱ که بدترین سال از نظر اقتصادی بود میزان سرمایه گذاری نسبتاً خیلی نسبت تولید ناخالص که در سال ۳۹ بیست درصد بود در سال ۴۱ به ۱۳٪ تنزل داد که تا سال ۴۵ با وجودی که رونق به مملکت بازگشته است باز نسبت ۱۸٪ بوده است یعنی آثار آن عمل بقدری شدید بود که سالیان دراز مملکت وقت میخواهد که بتواند خودش را برساند به آن سالهایی که در حال پیشرفت بود این عمل سرش بر دفرود ملت ایران رسیده اگر یک دولتی در راه اجرای برنامه اش موفق بشود همه افراد ملت ایران از پیشرفت آن برنامه سهمی خواهند داشت و منتفع خواهند شد بنابراین آرزوی ما این است که دولت بتواند در اجرای این برنامه توفیق پیدا کند بنده در مطالعات مختلف که از طرف سازمانهای مختلف برنامه ریزی بعمل آمده یک نکاتی بر خوردم که حواس ما به آنها توجه کنیم نظر طراحان برنامه این است که در برنامه مناطق عقب افتاده بیشتر توجه بکنند ولی بنظر بنده گفتن تنها کافی نیست (صحیح است) ما که نماینده مردم شهرها هستیم از دولت میخواهیم که در این مسئله بسیار سعی که در برنامه به آن اشاره کرده اند جداً توجه کند تمرکز شعب در تهران نه تنها بسیار کار غلطی است (صحیح است) بلکه شما بایستی تلاش کنید برنامه های صنعتی واقعاً بمناطق برود که تعداد کارگر زیاد تر و از تهران دورتر و مردم خجالت زیاده تری دارند نمیشود این مطلب را نادیده گرفت بنده صنایع را در تهران تمرکز داده در اطراف تهران هر کجا که میروم می بینیم که مقدار صنایع زیاد است درست است تهران با بنیخت مملکت ما است ولی باید بهمه نقاط مملکت توجه بشود (صحیح است) صنایع باید در سراسر مملکت گسترش پیدا کند (صحیح است) (ارسنجانی) - کرج را هم بنده توجه داشت) البته کرج آقای ارسنجانی خیالتان راحت است بنده بخود مقداری صنایع بکرج رفته است ولی چون شما

نماینده دهقانان این مملکت هستید و بارها به آن اشاره کرده اید باید بگوئیم که این صنایع بدورترین نقاط مملکت گسترش پیدا کند تا همه افراد مملکت بخصوص دهقانان و کارگران از مزایای آن بهره مند بشوند (صحیح است) (رنگی) شما هم بفرمائید عرض کنم صنایع وقتی بمناطق دور افتاده کشیده شد زاهدان و کرمان هم جزو آنها خواهد بود از جمله مطالبی که باز دیدم به آن اشاره شده است جانشین شدن متخصصین ایرانی بجای متخصصین خارجی است این از نکات بسیار مهم است آقای دکتر کاظم زاده واقعاً اگر در هر رشته ای از صنعت و خدمات مادام که فرد ایرانی وجود دارد این گناه است که از افراد خارجی استفاده شود (یک نفر از نمایندگان) - خیانت است گناه چیست) بله خیانت است بهر صورت مادامیکه افراد ایرانی وجودشان مورد احتیاج است باید متصدیان خودشان را ملزم بدانند که از کارشناسان ایرانی استفاده کنند و ثروت ملی ما نباید بجنب خارجیها برود (احسن) در برنامه های اول یا دوم شاید اول در این برنامه ها گروه های خارجی با سامی مشاور آمدند و نتایج آنها بسیار تأسف آور بود بنده خودم در جنوب شاهد بودم شرکت هایی مثل ایبال کنسول چه مبلغ سرسام آوری از درآمدهای این مملکت را جذب کرد ولی کاری که لازم بود معادل با این اعتبار دیده نشد و با جان مولم و امثال آن و کار غلطی کردند مادام که میشود از افراد ملت ایران که علاقه به این آمو خاک دارند در برنامه های عمرانی مملکت استفاده کرد همانطور که اشاره کردم این خیانت است اگر از مشاورین و متخصصین خارجی استفاده کنید (احسن) همچنین در مورد جلب سرمایه های خارجی بنده صبح مطلبی اینجا عرض کردم در مورد جلب سرمایه های خارجی در آن رشته از صنایع تولیدی که امکان دارد باید از سرمایه های ایرانی استفاده کرد بعد از ظهر بحثی داشتم با جناب آقای حی راجع به سرمایه های خارجی ایشان میگفتند ما بایستی از وضع اروپای بعد از جنگ عبرت بگیریم بعد از جنگ کشورهای مثل آلمان و فرانسه که گرفتار عواقب جنگ بودند از سرمایه های خارجی استفاده کردند ولی بعد از ۱۵ سال امروز متوجه شده اند که اقتصاد آنها اسیر سرمایه های خارجی است باید یک کاری کرد

که اقتصاد مملکت اسیر سرمایه خارجی نشود در رشته‌ای از صنایع اقتصاد مملکت ممکن است احتیاج به اعتبار خارجی وجود داشته باشد یا احتیاج به همکاری وجود داشته باشد ولی در تمام موارد باید منافع ایران نصب‌العین باشد که از این تجربه‌های بسیار بدی که بعضی از ممالک اروپا با آن روبرو هستند ما با آن روبرو نشویم (چند نفر از نمایندگان - آفرین بد آقای حی) این مطالب مطالبی است که هر کشور هر واحد اقتصادی سعی میکند بر اساس منافع اقتصادی گام بردارد و خلاف منافع خودش گام بردارد ما منکر این نیستیم که از اعتبارات خارجی بصورت منطقی باید استفاده کرد برای پیشرفت هدف‌های اقتصادی ولی استفاده از اعتبارات خارجی تفاوت دارد با اینکه ما زیر بار تحمیلات بعضی از سرمایه‌گذاران خارجی برویم این دو تا باید از هم منفک و جدا باشد (صحیح است) از جمله مطالبی که بنده فکر میکنم لازم است درباره آن بیشتر صحبت بشود مسئله کشاورزی مملکت است در مورد کشاورزی همانطور که عرض کردم در برنامه سوم بعلا مختلف از جمله عوامل جوی پیشرفتی که هدف طراحان برنامه سوم بوده است نصیب مملکت نشده هدف طراحان برنامه یک رشد ۴٪ بوده است ولی در عمل یک رشد ۶٪ در صدر رسیدیم (ارسنجانی - جرائم و امپای کشاورزی را باید بگیرند) در برنامه چهارم خوشبختانه باید عرض کنم که شخص شخص شاهنشاه بزرگ که همیشه مدافع منافع ملی ما هستند دولت و دستگاه برنامه‌ریزی را موظف نموده اند که باید در مملکت ایران در طی برنامه چهارم یک رشد پنج درصد در امر کشاورزی برسیم (انشاء الله) البته رسیدن به این رشد بسیار مشکل و سنگین است ولی این وظیفه دولت و طراحان برنامه است که بتوانند در این کار توفیق پیدا کنند آقای ارسنجانی اشاره فرمودند جرائم و امپای کشاورزی را بگیرند چون در کشور انقلاب اداری هم مذاکره شد و در قطعنامه هم ذکر شده (ارسنجانی - این هم یکی از عوامل است) یکی از عوامل ممکن است همین باشد مملکت ما یک مملکت کشاورزی است در عین حال که صنعت توجه میشود باید رشد کشاورزی متناسب با انقلاب ملی ما باشد بخصوص که از منابع کشاورزی بیش از هر کس زارعین استفاده میکنند و ۶۱٪ مردم ایران در این دهات و روستاها زندگی میکنند البته طراحان برنامه مطالبی را در نظر گرفته اند

که از طریق تشکیل شرکت های سهامی زراعی افزایش تعداد تراکتورها که در پایان برنامه به بیست هزار میرسد افزایش مصرف کود شیمیائی ما را به این رشد رسانند و پیش بینی تدابیری که در برنامه چهارم اندیشیده اند فکر میکنم میزان تولیدات کشاورزی ما از ۱۱ میلیون ۳۲۷ هزار تن به ۱۹ میلیون و ۲۳۰ هزار تن در سال ۵۱ خواهد رسید البته این آمارهایی است که آقایان تهیه کرده اند امید است جناب آقای مهندس ارفع که به این مقصود برسیم جناب عالی متخصص در امر کشاورزی هستید من این راهم یک بار بسیار سنگین میدانم آرزو میکنم که یک روزی طراحان برنامه ما بیاینجا گزارش بدهند که محصولات کشاورزی ما از ۱۱ میلیون تن به ۱۹ میلیون تن در سال ۵۱ رسیده است و این افتخار آمیز خواهد بود و یا برنامه‌هایشان این است که فرآورده‌های دامی را از ۲ میلیون و ۱۸۳ هزار تن به ۲ میلیون و ۶۷۵ هزار تن برسانند یا سطح زیر کشت را از هفت میلیون و ۱۰۰ هزار هکتار به ۷ میلیون و ۶۵۰ هزار هکتار در سال ۵۱ برسانند (مهندس ارفع - آرزوی ما اینست که گزارش برنامه چهارم که داده میشود باز عوامل جوی مقصر شناخته نشود) البته جناب آقای مهندس ارفع کاملاً صحیح است ولی خودمان بیائیم توجه کنیم و قبول کنیم که در سه سال گذشته مقداری عوامل جوی نامساعد بود ما با اتخاذ نسبت به این نظر به که طراحان برنامه چهارم تهیه کرده اند و امروز در دسترس ما هست و در این مکان مقدس عنوان میکنم از طراحان برنامه دولت میخواهیم که در امر رسیدن به این هدفهای مترقی اقدام نکنند همانطور که تمام عوامل برای رسیدن به آن و پیشرفت کارشان مساعد است امروز آرزوی ما هم این است که از اینهمه پشتیبانی و حمایت این پیشرفت‌ها نصیب مملکت ما بشود از جمله مطالبی که لازم است در اینجا اشاره بشود البته تا حدودی مقصد صنعت است مسئله نفت و گاز در این مملکت است ما سالها بود وقتی بخوزستان میرفتیم میدیدیم مقدار زیادی از انرژی مملکت ما بهدر میرود و میسوزد مقالات و نظایر آن زیادی شد که چرا این گاز میسوزد و بهدر میرود و هنوز مقدار زیادی از این گازها میسوزد ولی باید این حقیقت را قبل کرد که در برنامه سوم صنایع پتروشیمی و گاز در این مملکت پایه‌گذاری شده برای اینکه از این ثروت عظیم خدایمان

در راه بالا بردن سطح زندگی مردم استفاده شود برنامه‌های در مورد نفت وجود دارد و همانطور که میدانیم کل اعتبارات برای توسعه نفت در برنامه چهارم ۸۱ میلیارد است که ۲۸ میلیارد را شرکت نفت و بقیه را سایر شرکت‌ها سرمایه‌گذاری میکنند مادر دوره قبل چند قرارداد نفتی را تصویب کردیم الان چند قرارداد به ثمر رسید و از آن قراردادها نحو بسیار خوبی بهره‌برداری میشود میدانهای جدید نفتی کشف شده‌اند اینها در افزایش درآمد ملی ما بسیار موثر است البته صنعت نفت در داخل مملکت توسعه پیدا کرده و از تمام میدانهای نفتی بهره‌برداری میشود بلکه صنعت نفت در خارج مملکت هم گسترش پیدا کرده و بان هدف عالی شاهنشاه که باید شرکت ملی نفت ایران در دردیف شرکت‌های بزرگ نفتی جهان قرار گیرد داریم نزدیک میشویم و ما تنها امروز قدرت داریم صنایع نفتی ایران بهره‌برداری کامل بکنیم حتی تعدادی که شانس هم از ایران سایر ممالک فرستاده ایم و در خارج از مملکت مثل هندوستان سرمایه‌گذاری کرده ایم که میرسیم به زمانی که یک مقدار در آمد بر نامه چهارم از این راه تأمین بشود در مورد همین پالایشگاه مدرس عرض کردم در این زمینه اشاره شده و درآمد این پالایشگاه سالانه به ۲۴ میلیون دلار خواهد رسید و این درآمد مملکت از فروش نفت خواهد بود و خود پالایشگاه هم که سرمایه‌گذاری شده بیش از ۷۰۰۰ میلیارد را نصیب ملت ایران خواهد شد اینها از مسائلی است که میشود ندیده گرفت تولید نفت خام ما در آخر برنامه سوم ۱۷۱ میلیون متر مکعب است که در پایان برنامه چهارم به ۲۷۹ میلیون متر مکعب خواهد رسید این اقلام را بسپولت میخوانیم و در پیشرویم ولی واقعاً اگر بتوانیم در مملکت ما باین ارقام که در این برنامه اشاره شده است برسیم می‌توانیم بگوئیم در راه بهره‌برداری بزرگ شاهنشاه ایران موفقیت پیدا کرده ایم (صحیح است) تنها کافی نیست که یک دولت باین ترقی معتقد باشند باید تمام مردم آمادگی پیدا کنند و حاضر شوند تا برنامه‌های ما باین وسعت در مملکت پیاده بشود (صحیح است) یکی از مشکلات مملکت ما مسئله کمیابی نفت است مقدار زیادی از آبهای مملکت است که لایحه می‌شند آب که در جلسه قبل اینجا مطرح بود نظر طراحان برنامه این است که آب مورد استفاده اراضی کشاورزی از ۲۹

میلیارد مکعب سال اول برنامه به ۳۳ میلیارد مکعب برسد ۴۰۰ هزار هکتار به اراضی آماده کشت اضافه شود و آبیاری ۵۰۰ هزار هکتار اراضی زیر کشت منظم بشود این هم نظر من از آن برنامه‌های سنگین است اضافه کردن ۴۰۰ هزار هکتار به اراضی زیر کشت مملکت یک کار بسیار مهم است جناب عالی آقای مهندس ارفع بهتر از من میدانید که اگر دولت و دستگاه برنامه‌ریزی مملکت توفیق پیدا کنند طی مدت ۵ سال ۴۰۰ هزار هکتار به اراضی زیر کشت مملکت اضافه کنند این یک جهش عظیمی است مطلبی که کرا را صحبت شده و خیلی مورد علاقه همه همکاران ما است مسئله راه‌های اصلی و راه‌های فرعی است همه ما وقتی بحوزه‌های انتخابیه میرویم میبینیم در درجه اول خواسته مردم راه است (صحیح است) بنده خاطر ام هست در آن موقعی که افتخار داشتم در دستگاه اجرائی خدمت کنم در یک سفری که هیئت دولت بشهرهای ایران میرفت در تمام کوجه‌های شهری شعارهایی نوشته بودند اول راه دوم راه آخر راه (امامی رضوی - کجا بود؟) خلخال بود بنابراین مسئله راه و راهسازی در این مملکت بسیار مهم است همانطور که صبح عرض کردم و تکرار میکنم و معتقدم راه‌های فرعی ۱۲۵۰۰ کیلو متر کافی نیست (کاظم مسعودی - صحیح است آفرین) آقای دکتر کاظم زاده حق این بود بره فرعی بیشتر توجه میفرمودید (صحیح است) بحث شما در کمیسیون برنامه ۲۰۰۰۰ کیلومتر بود نمیدانم ۷۵۰۰ کیلومتر چرا کم شد (شیخ الاسلامی - نگهداری راه‌ها مهم است) بپهر صورت ما از دولت و دستگاهها میخواهیم جناب آقای شیخ الاسلامی در کردستان خودتان هم احتیاج برای زیاد دارید (اسدی - همه جا) بله همه جا (ارسنجانی - راه‌های فرعی را برای این کم کردند برای اینکه وزیر راه از تشریفات اداری نمیزند) بپهر صورت جناب آقای ارسنجانی آنچه که مهم است ما باید از دولت و از دستگاه‌های برنامه‌ریزی بخواهیم که مقدار راه‌های فرعی را بخصوص اضافه کنند همانطور که معتقد بودیم که اعتبار عمران دهات کم است همانطور اعتقاد داریم برنامه راه‌های فرعی مملکت کافی نیست خواسته همه مردم این است که راه‌های فرعی اضافه شود باید فکری کرد که دهقانان مملکت ما که در کوهستانها واقعاً محبوس هستند آزاد شوند و بتوانند محصولات خود را بشهر برسانند ما وقتی میتوانیم یک جامعه مرفه داشته باشیم که این ۱۵ یا ۱۶ میلیون

دهقان ایرانی از زندگی مرفهی استفاده کنند آروز است که باید گفت ملت ایران به درجه نهایت سعادت رسیده است و یکی از خواسته‌های اساسی گد راه است تأمین شده است (دکتر رهنوردی- میفرماید از دولت خواسته‌اید شمارش کمیسیون برنامه هستی تصویب بفرمائید انجام مجلس شورای ملی است) و اما جناب آقای دکتر رهنوردی مادر کمیسیون برنامه روی همین علاقه‌ای که وجود داشت آقای مهندس اصفا هم بودند تمام اعضای کمیسیون برنامه از صبح تا غروب نشستم تمام اقلام اعتباری مملکت را زیر و رو کردیم (پردلی- یک روز خیلی کم است) اقلام کلی بود خیلی وقت میخواید ۲۱۰ میلیون تومان از اعتبارات کم کرده به اعتبار دهان و روستا اضافه شد (دکتر رهنوردی- برنامه‌های عمرانی بستگی مستقیم بر امداد) یکی از مسائلی که آقای شیخ الاسلامی اشاره فرمودند نگاهداری این راهها است در طی برنامه سوم این مشکل وجود داشت پس از بحث مفصل بالاخره تصمیم گرفته شده که اساساً کار راهسازی مملکت اعم از اصلی و فرعی در یک سازمان متمرکز بشود و آن وزارت راه است و این نظر تأمین شد و قرار شد در هر استان و یا شهرستانی سازمانهای مجبزی بوجود بیاید که از این راهها نگاهداری بکنند این سیستم نگاهداری راه نیست راه باستی بصورت اساسی نگاهداری بشود که برای همه قابل عبور و مرور باشد بنا بر این مسئله مطرح و بحث شده و امیدوار هستیم که بشود از این مذاکرات نتایج بسیار زیادی گرفت این مطلب را از این نظر عرض کردم بهر صورت اگر قرار است برنامه‌ای اعتبارش اضافه شود باید از اعتبار دیگر کسر بشود چون حجم اعتبارات در حد نهائی خودش است تصمیم این است که در برنامه چهارم اسفالت ۴۴۹۸ کیلومتر راههای موجود و ساختن ۴۶۶۶ کیلو متر راههای اصلی و ساختن ۱۲/۵۰۰ کیلومتر راه فرعی البته تقسیم کرده‌اند راههای استانی و منطقه‌ای و ساختن ۱۵۵۰ کیلو متر راه آهن و برای اینکه نظر آقایان تأمین شود باید از اعتبارات دیگر کم بکنند و به راههای فرعی اضافه بکنند این آرزوی ما است و امیدواریم آقایان طراحان برنامه بیشتر با ما همکاری بکنند مطلبی که بنده لازم میدانم در اینجا اشاره کنم قبلاً از طول کلام عذر میخوام ولی یک مطالبی است که باید گفته شود صبح اشاره کردم برنامه‌های اول و دوم در

برنامه‌های اول و دوم کارهای غلط هم شده است اشتباهانم شده کارهای خوب هم شده است بهر صورت بنده نه مدافع آن برنامه‌ها هستم و نه چنین برنامه‌ای مطرح است و شاید در آن ایام هم بموقع خودش مقاله‌های مختلفی نوشته‌ایم و اما برای اینکه توجه داده بشود که موضع مملکت از نظر مالی تا چه اندازه بهبود پیدا کرده حق این است که اشاره بکنیم به اعتبار برنامه عمرانی اول و دوم اعتبار برنامه هفت ساله اول عمرانی که در سال ۲۷ تصویب شد ۲۱ میلیارد بوده که ۶ میلیارد پرداخت شده و مصرف شده برنامه هفت ساله دوم که در اسفند ۳۴ تصویب شده ۷۰ میلیارد اعتبار آن بوده یعنی رقم اعتبار برنامه ۷ ساله عمرانی دوم از رقم اعتبارات عمرانی شهرها در برنامه چهارم هم کمتر است اعتبارات عمرانی شهرها در برنامه چهارم ۷۰ میلیارد ریال است و نه اعتبار برنامه دوم ۷۰ میلیارد ریال بوده است اما برنامه سوم به ۲۳۰ میلیارد رسیده و برنامه عمرانی چهارم در یک رقم ۸۱۰ میلیارد است که با توجه به این ۸۱۰ میلیارد هم از سرمایه بخش دولتی نیست این توأم است از سرمایه بخش خصوصی و بخش دولتی یعنی ۴۸۰ میلیارد ریال سرمایه گذاری بخش عمومی است و ۳۳۰ میلیارد ریال سرمایه گذاری بخش خصوصی در صورتیکه در برنامه سوم بخش عمومی ۲۳۰ میلیارد سرمایه گذاری کرده بود و بخش خصوصی ۱۵۰ میلیارد که جمع آن ۳۷۰ میلیارد ریال بود ما حساب میکنیم در طی برنامه ۵ ساله گذشته مملکت که اسفندماه آخرین ماه برنامه ۵ ساله است سرمایه گذاری بخش عمومی و خصوصی ۳۸۰ میلیارد ریال بود در حالیکه ۵ سال آینده این مقدار سرمایه گذاری به ۸۱۰ میلیارد خواهد رسید این نشان آن است که در مملکت ما چهره‌وقتی از نظر مالی و اقتصادی بوجود خواهد آورد و همین موجب خواهد شد که سطح درآمد ملی ما سرعت بالا برود اما این ۸۱۰ میلیارد به صورتی بینیم در مملکت تقسیم میشود و در چه بخشهایی بمصرف میرسد در قسمت کشاورزی و دامپروری بخش عمومی ۲۵ میلیارد سرمایه گذاری میکند و بخش خصوصی ۲۱/۱ میلیارد یعنی بیش از بخش دولتی جمعی ۶۶/۱ میلیارد بخش دولتی و بخش خصوصی در امر کشاورزی و دامپروری سرمایه گذاری میکنند و امیدوار هستیم که با چنین سرمایه گذاریهایی

ما بتوانیم به آن رشد مطلوب برسیم مطلب مهم در صنایع مملکت است در قسمت صنایع و معادن بخش عمومی ۸۶/۷ میلیارد سرمایه گذاری میکند و بخش خصوصی ۱۲۰/۳ میلیارد یعنی جمعاً ۲۰۷ میلیارد یعنی تنها در رشته صنعت در حدود تمام سرمایه گذاری بخش عمومی در برنامه سوم فقط در رشته صنعت در برنامه چهارم سرمایه گذاری میشود و این مطالب را از این جهت عرض میکنم که اهمیت سرمایه گذاری و اهمیت این ۸۱۰ میلیارد کاملاً روشن باشد در بخش نفت و گاز در بخش عمومی ۴۲/۳ میلیارد در بخش خصوصی ۵۲/۳ میلیارد و جمعاً ۹۴/۶ میلیارد در این بخش سرمایه گذاری شده است اهم از شرکتی خارجی که دارند سرمایه گذاری میکنند که جمعاً ۱۰۴ میلیارد در این بخش سرمایه گذاری میشود در رشته آب و برق که از رشته‌های بسیار بسیار مهم مملکت ما است بخش عمومی ۹۸/۴ میلیارد سرمایه گذاری میکند و بخش خصوصی ۱/۲ میلیارد که جمع آن میشود ۹۹/۶ میلیارد در سایر بخشها بخش عمومی ۱۹۰/۶ میلیارد و بخش خصوصی ۱۵۲/۱ میلیارد جمعاً ۳۴۲/۷ میلیارد که خلاصه پا توجه به پیمان اگر در نظر بگیریم بخش عمومی ۵۴/۷ درصد سرمایه گذاری میکند و بخش خصوصی ۴۵/۳ درصد و آرزوی این است که با این سرمایه گذاری سنگین ما بتوانیم توفیق پیدا کنیم که بدر شد مطلوب برسیم اما در بعضی از محافل صحبت بود که این پول از کجا تأمین میشود این ۸۱۰ میلیارد و چون این رقم بسیار بزرگی است هر کسی بدین رقم برخورد کرده است تعجب کرده که چطور ناگهان برنامه عمرانی مملکت با این دست و پا این اعتبارات میخواید اجرا شود ما اگر حساب کنیم صبح آقای دکتر دادفر به یک رقم ۶۱۰ میلیارد اشاره کردند آن رقم اینجا است در آمد نفت ما یعنی ۸۰ درصدی که در طی این سال و اختیارات سازمان برنامه گذاشته میشود ۳۸۵ میلیارد ریال است، اوراق قرضه داخلی ۵۰ میلیارد ریال است، درآمد پتروشیمی و گاز و درآمد متفرقه ۲۵ میلیارد وام و اعتبار ۱۵۰ میلیارد که جمعاً ۶۱۰ میلیارد میشود که از این مقدار ۴۸۴ میلیارد آن صرف طرحهای عمرانی و هزینه‌های مستمر میشود و بقیه‌اش هم در این لایحه هست در مورد وام و اعتبار که در دوره قبل یک لایحه‌ای از تصویب مجلس گذشت برای طلب توجه همکاران عزیز، بخصوص آن دسته همکارانی که در

مجلس قبل تشریف نداشتند باید عرض کنم در برنامه سوم یک رقمی برای گرفتن وام و اعتبار بیش بینی شده بود ولی بعلم اینکه گرفتن وام و اعتبار در شرایط فعلی بازارهای اقتصادی و مالی دنیا سهولت عملی نیست و یک سلسله گرفتاری‌هایی دیگر، در دوره قبل در مجلس شورای ملی پس از بحث‌های مفصلی لایحه‌ای تصویب شد که اجازه بدولت داده شد که بایک فرمولی دولت بتواند وام و اعتبار بگیرد عین همان فرمول در برنامه چهارم هست بر اساس همان ضوابطی که در برنامه سوم پیش بینی شده بود اما این سرمایه گذاری که ۸۱۰ میلیارد به این صورت . . . یکی از دوستان از من سؤال میکرد در باره ارقام سرمایه گذاری که باید عرض کنم آن سرمایه گذاری مستقیمی که از ۴۸۰ میلیارد سازمان برنامه در کار عمرانی سرمایه گذاری بکند ۳۷۹ میلیارد است برای اینکه ۳۴ میلیارد از آن اعتبارات را در اختیار بخش خصوصی میگذارد بصورت وام و ۶۳ میلیارد هم مؤسسات انتفاعی و شهرداری سرمایه گذاری میکند و این جمعاً میشود ۴۸۰ میلیارد منابع خصوصی هم ۳۳۰ میلیارد: در باره منابع ارزی مملکت و این از نکاتی است که باید گفته شود ما خوشختانه با توجه به گزارشات رسمی مملکت گزارش بانک مرکزی و گزارش‌های رسمی دولت امروز از نظر منابع ارزی مملکت وضع بسیار محکم و درخشانی داریم امیدوار هستیم که این منابع ارزی همیشه همینطور ناشد این ۱۵۰ میلیاردی که طی برنامه چهارم دولت احتمال میدهد وام بگیرد این معادل ۲۰۰۰ میلیون دلار است ولی باید توجه کنیم که طی برنامه چهارم ۷۰۰ میلیون دلار از وام‌های قبلی مسترد میشود در مورد وام که بنده اشاره کردم موقتی به اقلام وام نگاه میکنیم از سال ۳۹ تا سال ۴۵ معادل ۴۷۰ میلیون دلار وام گرفته شده است اما این منابع ارزی مملکت در طی برنامه چهارم چه صورتی دارد این مطلب قابل توجه است که ما طی دوره برنامه چهارم درآمد ارزی ما منحصراً از نفت ۷ میلیارد دلار است از پتروشیمی ۶۰۰ میلیون دلار از گاز ۱۳۸ میلیون دلار از صادرات هزار میلیون دلار از آلومینیوم ۷۴ میلیون دلار بنا بر این برای اطلاع آن کسانی که معتقد بودند آن‌ها که خیانت کردند و اشتباه کردند و امیدواریم به معجزات اعمال خود برسند برای اینکه مملکت ایران آنها را

را نخواهد بخشید چون آنجا مملکت را بهم زدند و ما هر چه کوشش میکنیم بد آن سرعت که لازم است برسیم سرعتی که لازم است یک مملکت در حال توسعه است نمیرسیم بنده تقریباً میخواهم عرض کنم چیز دیگری از عرایض نمانده (احسن) من نفهمیدم این احسن برای ادامه یودیا برای خاتمه دادن صحبت (خواجده نوری - بیانات کاملاً مطالعه شده و بسیار دقیق بود و استفاده کردیم) (دکتر عدل طباطبائی - این ۶۱۰ میلیارد از کجا تأمین میشود) از درآمد نفت ۳۸۵ میلیارد و ام ۱۵۰ میلیارد اوراق قرضه ۵۰ میلیارد و درآمد پتروشیمی و گاز ۲۵ میلیارد که جمعش میشود ۶۱۰ میلیارد (دکتر عدل طباطبائی - تا ۸۱۰ میلیارد بقیه از کجا تأمین میشود) عرض کردم ۴۸۰ میلیارد بخش عمومی و ۳۳۰ میلیارد بخش خصوصی است که جمع آن ۸۱۰ میلیارد میشود خیلی روشن است البته ارقام میلیاردی است و بتوانائی مالی هیچکدام از ما تطبیق نمیکند ولی جناب عالی که استاد اقتصاد و استاد بنده هستید بهتر میدانید و به این ارقام وارد هستید (پزشکپور - بهمین دلیل سؤال کردند) یک نکته ای که بنده لازم میدانم به آن اشاره کنم رشدی است که طراحان برنامه چهارم در رشته های مختلف پیش بینی کردند و این بنظر من لازم است که در مجلس گفته شود تا در صورت مذاکرات منعکس شود برای اینکه تمام هدف برنامه این است که رشد برنامه چهارم در کشاورزی و دامپروری در سال ۵۵ درصد در صنایع ۱۵ درصد در معادن ۱۷ درصد در ساختمان ۱۱ درصد آب و برق و گاز ۱۸ درصد نفت ۱۵ درصد بنده میخواهم عرض کنم اگر هر روز طراحان برنامه بیایند در اینجا و این رشدی را که در این کتاب اعلام فرمودند و امروز بملت ایران عرضه میکنند تضمین و اجرا بکنند بنظر من سند افتخاری برای خودشان و برای ملت ایران و برای مملکت کسب کرده اند (صحیح است) آرزوی ما این است که واقعاً به این رشد برسیم در مورد عمران روستاها بنده خیال میکنم کم صحبت شد (ارسنجانی - بله کم صحبت شد) برای اطلاع خاطر آقای دکتر هنوردی عرض میکنم در تمام دوره قبل در تمام جلسات همکاران عزیز در مجلس میفرمودند و چه ارادت مند مکرر عرض کردم و در تمام جلسات کمیسیون برنامه همه همکاران متفق بوده و هستیم و خواهیم بود که باید مقدار اعتبارات دهات

و روستاهای مملکت اضافه شود و این کافی نیست (صحیح است) حتی سیستم مصرف اعتبارات را به آن صورت قبول نداریم در برنامه سوم برای برنامه های عمرانی ده آمدند ضوابطی در نظر گرفتند میگویند ۵۰ درصد کم میکنیم دهقان هم ۵۰ درصد کم کند (دکتر هنوردی - عملی نیست) شاید برای آنهایی که در شهر زندگی میکنند بگویند فرض کنید یک مدرسه، یک حمام یا غسالخانه در ده که ۵۰ هزار تومان خرجش میشود ۲۵ هزار تومان را دهقانها بدهند و ۲۵ هزار تومان هم دولت البته این برای دهقانها عملی نیست (صحیح است) و بهمین دلیل قسمت اعظم برنامه عمران دهات در ضمن برنامه سوم بعلت عدم تأمین سهم روستاها اجرا نشده است ولی مادر عین حساب معتقد هستم به اصول خودیاری و معتقدیم دهقانها باید کار عمرانی انجام دهند بهمین دلیل در برنامه چهارم تا حدودی این وضع اصلاح شده یعنی در برنامه چهارم ۷ میلیارد به امر عمران دهات اختصاص داده شده بود ۳ میلیارد و ۲۰۰ میلیون برای دهقانها در نظر گرفته بودند ولی با توجه به همان نظری که عرض کردم ۲ میلیارد و ۵۰۰ میلیون ریال به اعتبارات عمرانی دهات اضافه کردیم (ارسنجانی - جمعاً چقدر شد؟) شد ۹ میلیارد ولی با توجه به اینکه در حدود ۴ میلیارد از سایر فصول مثل سبزه دشت و سبزه بهداشت و ارتباطات به دهقانها کم خواهد شد جمع اعتبارات دهات که ۱۱ میلیارد بود به ۱۳ میلیارد رسید یعنی دو میلیارد اضافه شد (یک نفر از نمایندگان - ریال یا تومان؟) ریال، ولی مطلب مهم آقای دکتر آموزگار مسئله نسبت است که تا بحال حل شده و الآن نسبت ۵۰ به ۵۰ عوض شده و در مورد آب آشامیدنی نسبت ۴ به یک شده یعنی ۸۰ درصد سهم دولت و ۲۰ درصد سهم زارع است و در مورد حمام و غسالخانه نسبت ۵ به یک شده در مورد لوله کشی آب البته ۵۰ به ۵۰ است که باید تغییر بکند و نظر ما این است که سهم دهقان ۲۰ و سهم دولت ۸۰ درصد باشد (دکتر هنوردی - کار عملی نسبت ده و نود درصد است) (ارسنجانی - توجهی به آموزش در دهات هم باید بشود) عرض کردم با توجه باصول خودیاری سهم دهقان کار است که متأسفانه در اکثر دهات کار نمی انجام شده یک مقدار لوله کشی آب شده ولی باید سهم دولت در دستگاههای عمران بنظر بنده ۸۰ درصد بشود و سهم مردم

۲۰ درصد و آنهم کار باشد که اصل خود یاری است اگر انشاء الله توفیق بیدانیم خدمت بزرگی بنظر من به دهقانها شده است در مورد عمران شهری از مسائلی بود که خیلی صحبت شد و قرار بر این است که طبق پیش بینی این کتاب یک صندوق با بانک برای عمران شهرها تأسیس بشود چند میلیارد ریال اعتبار داده شود که این صندوق با مطالعه شهرداری هائی که توانائی دارند یعنی شهرداری هارا دسته بندی کند یک دسته از شهرداری ها توانائی دارند دسته ای حقیقتاً استحقاق کمک دارند یعنی هیچ نوع درآمدی ندارند این صندوق با توجه به هر شهری آنهایی که لازم است مجاناً و آنهایی که لازم است ۳۰ درصد باز اگر لازم باشد بیشتر به آنها کمک کنند آرزوی ما این است که با تشکیل این صندوق بین مشکلات حل بشود (ارسنجانی - قرار بود شهرداری هائی که بدهی های کوچک دارند در برنامه چهارم بدهی آنها بخشیده شود) بخشیدن بدهی شهرداری ها را باید مجلس خوب کند بهر حال اینهم از مسائلی است که باید توجه بشود بهر صورت باید کاری کرد که ضمن برنامه چهارم بر اساس یک ضوابط صحیح مورد توجه باشد کمک های منطقی بشود و بهمه شهرهای مملکت توجه بشود نه اینکه شهرهای خصوصی را کمک بکنند و بعضی شهرها را فراموش بکنند ز جمله مسائلی که بنده معتقدم بسیار مهم است و شاید حق بود که به آن بیشتر توجه میکردیم مسئله اشتغال در برنامه چهارم است شما نمایندگان محترم هر روز در همین حوضخانه مجلس مواجه با اشخاص مختلفی هستید که همه کار میخواهند و متأسفانه همانطور که میدانید کار زیادی هم در دستگاههای سلکت وجود ندارد یکی از هدفهای مهم برنامه چهارم تأمین یک میلیون شغل برای طبقات مختلف مملکت است و الآن در شراعت عرض میکنم کل شغلی که طراحان برنامه مامعتمدند با اجرای این برنامه در مملکت ایجاد خواهد شد برای ۹۶۶ هزار نفر خواهد بود که ۲۲۶ هزار نفر در کشاورزی جذب خواهند شد ۴۱۷ هزار نفر در صنعت (مهندس ارفع - این رقم در کشاورزی اضافه شده) بله اضافه شده (مهندس ارفع - بنظر من است چون باید از کشاورزی جذب کارهای دیگر بود) ۳۲۳ هزار نفر در خدمات مختلف در رشته های صنعتی،

فرهنگی، بهداشتی و اداری این رقمی است که حداکثر میزان اشتغال در طی این برنامه است و جواب سؤال جناب عالی با آقای دکتر کاظم زاده است اعم است از رشته های مختلف از مهندس، از کارمند، از کشاورز (فرهادپور - در سال ۵۱ یک میلیون و شصت هزار نفر دیپلمه خواهید داشت دیپلمه ها را چکار خواهید کرد؟) آقای فرهادپور من که راجع به دیپلمه ها صحبت نمیکنم در طی برنامه چهارم برای یک میلیون نفر در مملکت کار ایجاد میشود اگر بنده میتوانم برای ده میلیون نفر کار ایجاد کنم موجب خوشوقتی بود از دست بنده که ساخته نیست آقایان معتقدند که با اجرای این برنامه میشود برای یک میلیون نفر در مملکت کار ایجاد کرد با توجه به اینکه در تمام برنامه های اقتصادی در تمام ممالک مترقی می بینیم که هدف اصلی اشتغال کامل است یعنی برای تمام افراد واجد شرایط در یک مملکتی باید کار وجود داشته باشد ماکه میخواهیم وضع اقتصادیمان به آن حد برسد که بشود به اصطلاح در اشتغال کامل باشیم برای تمام افراد مملکت کار بیدانیم ولی اشکال ایجاد کار از طرف طراحان برنامه چهارم بر اساس ضوابطی که وجود دارد ۹۶۶ هزار نفر است حالا اگر بیشتر میشود ایجاد کرد این جوابش با آقای دکتر کاظم زاده است بنده مطالب دیگری دارم که صرف نظر میکنم (احسن - احسن) چون فکر میکنم همکاران خسته شدند (عباس میرزائی - ابدأ ما استفاده میکنیم) فقط مطلب مهم در مورد آموزش و پرورش است البته بنده خسته نشده ام اگر شما خسته شده باشید (چند نفر از نمایندگان - استفاده میکنیم بفرمائید) البته میدانید که در طی برنامه سوم بر اثر برنامه های بزرگ شاهنشاهی یکی از این برنامه ها اعزام و تجهیز سپاهیان داش بود وضع فرهنگ در دهات و روستاهای مملکت عوض شد همما بچشم دیدیم که مشعل فروزان علم و دانش باقصی نقاط مملکت رفت و فرزندان روستائی ما که تا آن روز از نعمت سواد و فرهنگ محروم بودند امروز خوشبختانه اکثر آنها دارای وضع تحصیلی هستند ولی هنوز کافی نیست طی برنامه سوم ۳۵ هزار سپاهی دانش تربیت شد و روستاها فرستاده شد هدف برنامه آموزش و پرورش اینست که در طی برنامه چهارم تعدد افرادی که در مدارس ابتدائی هستند از ۲ میلیون و ۶۰۰ هزار نفر به ۳ میلیون و ۸۰۰ هزار نفر برسد در متوسطه

از ۶۵۸ هزار نفر بحدی که ۱۲۸ هزار نفر و در مدارس حرفه‌ای از ۱۷ هزار نفر به ۵۰ هزار نفر (فراه‌پور - این تناسب صحیح است آقا؟) و در مدارس عالی از ۳۷ هزار نفر به ۶۰ هزار نفر و بر نامه چهارم تعداد باسوادان از ۴ میلیون و ۶۸۳ هزار نفر به ۹ میلیون و ۷۵۰ هزار نفر برسد هدف طراحان بر نامه این است که در پایان برنامه چهارم ۹۳ درصد اطفال لازم‌التعلیم در شهرها و ۵۵ درصد در روستاها باسواد بشوند البته آرزوی ما این است که باین هدف برسند آخرین نکته‌ای که بنده عرض میکنم و مرخص میشوم مربوط به تغییراتی است که کمیسیون برنامه داده و حق این بود که در اول عرایض برای اطلاع همکاران محترم عرض میکردم غیر از آن اعتبار دهات که ما توانستیم ۲۱۰ میلیون تومان به بخش دهات و روستاها اضافه کنیم مطالب دیگری هم بود که بآن توجه فرمودید یکی از نکاتش را بنده باید عرض کنم ماده ۱۷ است که ما در کمیسیون برنامه این را بحث کردیم و امیدواریم که مورد تأیید همکاران عزیز قرار بگیرد ماده ۱۷ پیشنهاد کردیم که بر نامه‌های عمران هر منطقه‌ای اعم از استانداران و فرمانداران باید در تهیه آن نظر نمایندگان مردم که چه در مجلس بنا و چه در مجلس شورای ملی مورد توجه قرار بگیرد برای اینکه در اطاقهای درسته نشینند و بدون توجه بخواسته‌های مردم بر نامه‌هایی تهیه نکنند که حیثاً ممکن است خیلی از این برنامه‌ها منطبق با احتیاجات مردم نباشد و چه بسا ممکن است راهی سازند که مردم نخواهند بنا بر این این یکی از آن نکات بود که خواستیم به این امر توجه کنید (پردلی - آن‌ها که این پول‌ها را خرج میکنند مسئولیتی هم دارند؟) بله هر کس در این مملکت دیناری از خزانه مملکت خرج کند مسئولیت هم دارد (پردلی - ما که ندیدیم) وقتی قانون مملکت را مطالعه فرمائید متوجه خواهید شد در این مملکت هیچکس نمیتواند در دستگاه اجرائی باشد و مسئولیت نداشته باشد تمام مقررات برای این است که از اعتبارات مملکت به ضمیمه‌ترین وجهی استفاده شود معذرت میخواهم از طول کلام آرزو مندیم که این برنامه عمرانی چهارم که در سایه تدابیر و اندیشه‌های رهبر بزرگ مملکت تهیه شده به بهترین وجهی اجرا بشود تا همه مردم ایران از ثمرات آن بهره‌مند بشوند و ما که افتخار نمایندگی مردم را داریم سهمی در تصویب و اجزای این برنامه‌های مترقی داشته باشیم (احسن).

۳ - رفع اشتباه چایی از قانون اجازه تحصیل هشت میلیون و هشتصد هزار دلار برای خرید دوفروند هواپیمای جت مسافربری

رئیس - برای تغییر موضوع آقای اهری فرمایشی دارند بفرمائید.

اهری (رئیس کمیسیون دارائی) - بر حسب وظیفه‌ای که بنده در کمیسیون دارائی دارم لازم دانستم به استحضار نمایندگان محترم برسانم در لایحه‌ای که دولت چندین قبل تقدیم کرده بود در مورد خرید دو فروند هواپیمای بوئینگ ۷۲۷ برای شرکت هواپیمائی ملی ایران که در تاریخ ۱۹/۹/۴۶ بتصویب مجلس محترم رسید اشتباهی در چاپخانه رخ داده که بجای پرداخت بها در ۱۴ قسط و در ۷ سال در ۱۵ قسط و ۸ سال قید شده بود لذا خواستم برضای برسانم و تقاضای تأیید و اصلاحش را بکنم.

رئیس - اگر نظری نباشد چون غلط چاپی است اصلاح شود (صحیح است) اصلاح میشود.

۴ - تصویب صورت جلسه روز پنجشنبه سوم اسفند
رئیس - نظری نسبت بصورت جلسه روز پنجشنبه سوم اسفندماه نیست؟ (اظهاری نشد) صورت جلسه تصویب میشود.

۵ - ادامه مذاکره در کلیات گزارش شور اول کمیسیون برنامه راجع به برنامه چهارم عمرانی کشور

رئیس - آقای پزشکپور بفرمائید.

پزشکپور - همکاران گرامی هر چند نمیتوانم عرض کنم که خانمها و آقایان خسته هستند زیرا سخنان آقای دکتر الموتی آنقدر فصیح و دلنشین بود که خود من هم هیچ احساس خستگی و ناراحتی نکردم (احسن) اما برخی از همکاران اینطور میفرمودند که خیالشان راحت است که تا ساعت ۸ یک سخنران بیشتر سخن نمیکوبد ولی معلوم نیست، بهر حال از آنجا که مخالفی که در این موارد صحبت میکند معمولاً ممکن است غالباً اینطور هست که سخنی دلنشین تر است زیرا دزدها و مصائب و مشکلات اجتماع را بیان میکنند حدس میزنم که زیاد همکاران گرامی

این برنامه باید متبلور و متجلی بشود گذشته از تمام این مطالب حداقل برنامه‌ایست یا آنچنان لایحه‌ایست که دولت به پیشگاه مجلس تقدیم کرده است و در این لایحه یک سلسله ارقامی هست یک سلسله هزینه‌های پیش بینی شده، یک سلسله درآمد‌های ملی مورد توجه قرار گرفته و برای این درآمد‌ها فصول هزینه پیش بینی شده که در تاریخ مشروطیت ایران و شاید میتوان گفت که در تاریخ ایران بی سابقه بوده است و همین یک نکته کافی است از برای اینکه اهمیت و ارزشش بیش از حد و بیش از تصور این لایحه را واقعاً احساس کنیم، زیرا اولاً در مورد تأمین هزینه‌ها از ارقام درآمدی که در این لایحه پیش بینی شده است چه ارقامی که مربوط است به سرمایه ملی ما مثل نفت و چه ارقامی که مربوط است به درآمد ملی ما، هر یک از افراد این ملت از کشاورز گرفته تا کارگر تا آموزگار تا تاجر، برزرگر، معمار، مهندس همه و همه دخیل و ذینفع هستند یعنی همه در تأمین آنچه که پشتوانه اجرای این برنامه معرفی شده، نشان داده شده دخالت دارند و سهم و شریکند، از نظر هدف کلی صرف این مبلغ بزرگ اجرای طرح‌هایی که اجرای آنها متکی است بر این منبع بزرگ درآمد ملی باید بطور اصولی متوجه یکایک افراد ملت ایران هم باشد پس ما صرفاً از نظر بحث مالی و اقتصادی با دوام زورپرو هستیم یکی تأمین این اعتبارها و این درآمد‌ها که عرض کردم و یکایک افراد ملت ایران در آن دخالت دارند دیگر آن نکته اصولی که باید این درآمد‌ها و این اعتبارها بنحوی مصرف و خرج بشود که بطور قطع یکایک افراد ملت ایران را آثار آن در بر بگیرد و یک نکته‌ای را عرض میکنم و تذکر میدهم که بسیاری از بررسی‌هایی که ما میکنیم بسیاری از نکاتی را که عرض خواهم کرد، پیشنهاداتی که مطرح میشود، تذکراتی که داده میشود مبتنی بر همین اصل است، یعنی چون ما فکر میکنیم که چون بخصوص این برنامه از جهتی قسمت اعظم پشتوانه این برنامه سرمایه ملی ملت ماست یعنی ۸۰٪ درآمد منابع نفتی ۱۰۰٪ درآمد منابع گاز و امیدوار هستیم که در آینده‌ای نزدیک ترحمی صد درصد درآمد نفتی ما مصرف برای اجرای این برنامه‌های عمرانی بشود (صحیح است) این منابع نفتی ما یعنی این سرمایه ملی ما که هنگام خودش بحث خواهیم کرد و امر

راخته نکنم (اخلاقی - بموضوع بپردازید) از تذکر آقای اخلاقی متشکرم که اینقدر همیشه آمادگی دارند که زود وارد متن موضوع بشوند. اما در مورد لایحه برنامه عمرانی کشور تذکر این نکته ضرورت ندارد که بگوئیم این لایحه‌ای که در پیشگاه مجلس مقدس مطرح است مطمئناً اگر لایحه دیگری عرض میکردم، برخی از لایحه را از بهترین و حساسترین و اساسی‌ترین لایحه است این لایحه را آنچه را که امروز مطرح است میتوان گفت مهمترین و اساسی‌ترین و حساسترین موضوع مملکت ماست (صحیح است) و من چون در دوره گذشته افتتاح این رانداشته‌ام که در خدمت آقایان باشم این موضوع بر این ابهامی بود که این لایحه مبدا بصورت لایحه عادی مطرح بشود چون در این نامه در واقع در آن قسمت که بتوان بطور نامحدود سخن گفت و امنیت ارزش خاص بودجه را حداقل برای لایحه برنامه پیش بینی کند ندیدم، خوشوقت شدم وقتی دیدم یاست برای این است با مقام ریاست به این نکته عنایت داشته و دارند که ارزش لایحه آنقدر هست که باید هم‌طراز لایحه بودجه باشد اگر مذهب - بلکه بیشتر) بلکه بیشتر، و نمایندگان محترم میتوانند در فرصتی نامحدود مسائل و مطالب و نظرات خودشان را بیان کنند ما در ضمن بررسی که می‌کردیم به این نتیجه رسیدیم که واقعاً اگر لایحه بودجه، بودجه سال ۱۳۴۷ که کشور هست این لایحه بودجه ۵ ساله است و بسیاری از نکاتی را در بردار که بودجه معطوف به آن نیست، و این نکات حیاتی و ارزش بسیار است، بنا بر این واقعاً بیجا است که مطالب را با دقت بیان کنیم و مطالب را با دقت بشنویم، و مدتی این مطالب بیان شده و بررسی شده نظر بآنی است و بعضی بودجه‌های کلی و برنامه‌های کلی مملکت گرفته شود که در این برنامه هست، این برنامه عنوانش برنامه عمرانی کشور است اما در واقع باید گفت هم برنامه عمرانی است هم برنامه سیاسی است هم برنامه آموزشی است یعنی همه مسائل را که ما فکر کنیم، یعنی مرتبط است با وضع اجتماعی ما، مرتبط است با هدفهای ملی ما، مرتبط است با اصول و آرمان‌هایی که مورد توجه نظام اجتماعی ایران است، در واقع در فصول و متواد

روشنی است و این یکی از نکاتی است که باید دقیقاً سمت برنامه را مشخص بکند، هدف های برنامه را مشخص بکند، یعنی آنچه که ما امروز از اعماق زمین ها میکشیم بیرون این درآمد ملی نیست بلکه سرمایه ملی است (صحیح است) نقش اساسی برنامه این است که این سرمایه ملی را تبدیل به عوامل تولیدکننده، و درآمد ملی بکنند، این آن نکته اساسی است که باید مورد توجه قرار بگیرد مقصود این بحث نبود، این صرفاً يك اشاره بود، اما نکته ای که خواستم عرض کنم این است که این سرمایه ملی متعلق به تمام کسان، به تمام افراد، به تمام عوامل، به تمام حتی پدیده های فرهنگی و فلسفی و فکریست که بنحوی از انحاء به شاهنشاهی ایران پیوند مو ارتباط دارد (صحیح است) این سرمایه ملی نه متعلق به نسل مخصوصی است نه متعلق به گروه مخصوصی است نه متعلق به يك منطقه بخصوص است، ما آیا میتوانیم بگوئیم میراث فرهنگی و فلسفی و اجتماعی ما یعنی آئین شاهنشاهی ایران متعلق به يك تیره خاصی و بنیکمه خاصی یا يك نسل خاصی از ملت ایرانست؟ چنین نیست. متعلق به تمام این سلسله بهم پیوسته زنجیر نسل و نژاد ایرانی است و بهمان کیفیت میراث های ملی ما به این مجموعه وسیع تعلق دارد و ما وقتی این سرمایه ها را از اعماق زمین بیرون میکشیم بدست سازمان های اجرا کننده برنامه ها و تنظیم کننده میسریم بطور قطع باید این سرمایه ها به کیفیتی مصروف بشود و در آن مسیر قرار بگیرد که ناظر به حال تمامی آن نسل ها و آن افراد وابسته به نژاد ایرانی و شاهنشاهی باشد، آنچه که امروز صبح سرور دکتر فریور فرمودند.

مهندس ارفع - کی آقا؟

پزشکپور - عرض کردم سرور دکتر فریور، چندماه است که در خدمت آقایان هستیم و لابد این اندازه توجه هست که به این اصطلاحات آشنا بشوید.

دکتر مهدوی - اگر هم نمیفرمودید سرور بودید.

پزشکپور - این يك اصطلاح است...

دکتر عاملی - همینطور که شما میفرمائید هم مسلک و کسی هم ایراد نمیگیرد.

دکتر صدر - اگر مسلکی باشد!

پزشکپور - گاهی برای رفع خستگی و تغییر ذائقه لازم است، بنابراین این يك نکته بسیار اساسی است که این سرمایه ها باید در این مسیر و در این طریق و بسط این هدفها باشد و آن آرمانخواهی که عرض شد باید برنامه ای که متکی بر این سرمایه ملی است داشته باشیم به این جهت و به این مناسبت هست و بعد در توضیحاتیکه عرض خواهم کرد مواردی از این قسمت و از این استدلال یا از این توجیه بیان خواهم کرد، بنا بر این از این سطح و از این دید هست که این برنامه چهارم را مورد سنجش و بررسی قرار میدهم و در واقع با موشکافی یا با اصرار در ادامه سخن خانها و آقایان رو برو میشوند و خوشبختانه آقای دکتر الموتی که بعنوان موافق صحبت فرمودند این راه را باز کردند از برای اینکه از اطلاع کلام هیچ يك احساس خستگی نکنیم قبل از اینکه وارد بحث های دیگر شوم من يك وظیفه ای دارم از طرف گروه پارلمانی بان ایرانست که سپاس و ستایش خودم را پیشکش آن جوانان و کارشناسانی بکنم که بهر حال در این حد از کوشش و در این حد از توجه و در این حد از کارائی قرار گرفتند که چنین مجموعه ای را فراهم بکنند، این بهر حال نشانه ای از پیشرفت های نتوان جوان ملت ایران است که وظایف خودش را، رسالت های تاریخی و اجتماعی خودش را تشخیص میدهد بنابراین اگر ما سخن و گفتاری داریم، سخن و گفتار ما اجر کوشش های آنها را از بین نمیرد، سخن و گفتار ما از این نمیکنند فعالیت ها و توجه بان آنها را، بلکه مسأله ای است پیرامون يك اصول کلی که مورد بحث و گفتگو قرار میگیرد و هر گاه تمام می یا عدم توجه را متذکر بشوم در واقع آنها را مطلقاً در این امر مسئول نمیشناسم اما بحث درباره آنچه که بنام این لایحه تقدیم مجلس شده است، ابتدا من بحثی که دارم يك بحث درباره آئین نامه مجلس شورای ملی است و آئین تنظیم لایحه و تقدیم لایحه، آقایان ممکن است باز این سخن پیش بیاید یا این فرض برای برخی پیش بیاید که بهر حال این مسائل که گفته میشود حتی بنظر ما که ایرادات وارد است حتی اگر بنظر برخی از آقایان ایرادات وارد بیاید بیابند و بگویند وقت در است یا آخر سال است، وقت تنگ است، بودجه در پیش است بنابراین در واقع نباید که این ایرادات چندان مورد توجه قرار بگیرد (دکتر مهتاب - هر چه میخواهد دل نکند بگو) (خواجهم نوری - صحیح نیست)، عرض کردم

بفرش، گاهی آنقدر اظهاره لطف بعراض من میفرمائید که من ناچار هستم کلمات را بنحتم و درست بجای خود بگذارم که مبادا با اعتراضات آقای عباس میرزائی مواجه شوم، عرض کنم اینجا ما با دو مجموعه رو برو هستیم یکی این اوراق که در ۲۷ صفحه است که نوشته شده است «گزارش شور اول کمیسیون برنامه بمجلس شورای ملی در مورد لایحه برنامه برای چهارم کشور» و یکی این کتاب است که بنده حیفم نیاید آقای دکتر الموتی که بگویم کتابچه بهر حال این کتابی است که با کوشش زیاد و با سعی و همت وافر تهیه شده و بسیاری را مربوط به اصول برنامه ریزی، مسأله های مربوط به برنامه سوم و بالاخره مسائل و اصولی را مربوط به برنامه چهارم و نظریات صاحب نظران در بردارد، عرض کردم، نظریات صاحب نظران برای اینکه این لایحه نیست نمیتواند قانون هم بشود (صحیح است) صحیح است؟ بسیار خوب متشکرم پس صحیح است که این لایحه نیست و در نتیجه ذین هم نمیتواند باشد بلکه يك مجموعه بسیار دقیق و سیر بررسی شده از نتیجه کوشش های آن کارشناسان و جوانانی است که این را تنظیم کرده اند و نظریاتی از صاحب نظران است این را خوشبختانه اکثریت هم تأیید فرمودند، پس می رسم به این، شما عرض کنم سخن درست همینجا آغاز میشود در يك از فصول و مواد این ۲۷ برگ من هیچ نوع اثر و نشانی از اصول و هدفهای برنامه نمیبینم (صحیح است) (دکتر فریور - قرار نیست ببینید) قرار نیست به بینیم؟ صحیح بسیار خوب بزرگرفری است (دکتر قهرمان - ماده اول به این امر ارتباط پیدا میکند) نمیتواند مرتبط شود چون فرمودید لایحه است و درست است لایحه نیست و نمیتواند قانون باشد، توضیحات لایحه هم نمیتواند باشد ما در بعضی در آئین قانونگذاری مجلس تنها يك چیز داریم، لایحه هم قانون، بموجب مقررات قانون اساسی و بموجب شرایطی که در این آئین نامه ذکر شده دولت مکلف است عریض و طرح ها و برنامه های خودش را در مواد لایحه تنظیم کند و بعد آنچه که مورد بحث و گفتگوی مجلس قرار بگیرد لایحه هست و این حد اعلاهی تصور توضیحات هم کنندگان لایحه است، یعنی حد اکثر فکر میکنم آقای مهتابی یا معاون نخست وزیر می آیند اینجا و برای دفاع بجای که دارند توضیحاتی میدهند، این پیش از توضیحات برابر قوه مقننه نمی تواند اعتبار داشته

باشد پس می ماند لایحه، در این لایحه مطلقاً من هیچگونه اثر و نشانی از اصول و هدف های برنامه نمی بینم این لایحه ای است که فقط تجویز میکند که ۴۸۰ میلیارد ریال پول باید خرج بشود يك جداولی هم هست که در هر کجا چقدر خرج بشود ولی شماره گر در این لایحه از اصول و هدفهای برنامه چیزی نمی بیند (دکتر یزدان پناه - نمی تواند باشد ضمن توضیحات خدمتان عرض میکنم) بسیار خوب بنظر من آنچه مسلم و اساسی است یعنی باید لایحه برنامه یعنی مهمترین لایحه ای که در پیشگاه مجلس شورای ملی مطرح است اصول و هدفهای برنامه را بیان کند یعنی ما باید بدانیم بخاطر رسیدن به چه اصول و هدفهایی است که تجویز می کنیم این مبلغ خرج بشود قید ارقام کافی نیست یعنی این کافی نیست که بگوئید آقا این ستون ها را نگاه کنید صورت ریز این خرج ها را دارد خوشبختانه آقایان غالباً در مسأله برنامه ریزی و علم برنامه ریزی آگاه و واقف هستند برنامه ریزی یعنی اینکه يك تمییدات يك سلسله راهها و طرق و اقداماتی که رسیدن به هدف های مشخصی را تأمین کند پس آقایان قبل از هر چیز بایسته آن هدفها مشخص باشد باید آن آرمانهای برنامه مشخص شود وقتی عرض می شود برنامه معطوف به آرمانهای مشخص هستند باین جهت هست باین مناسبت هست ما همین مجموعه تنظیم شده را که عرض کردم از نظر قانونی نمیتواند مطلقاً اعتبار لایحه را داشته باشد وقتی که بررسی کردیم دیدیم در این مجموعه اصولی مشخص شده هدفهایی بیان شده و تعجب کردم که چرا این اصول و هدفها در لایحه نیامده است میفرمائید لازم نیست ولی لازم است گذشته از استدلال من زیرا کمیسیون برنامه ضرورت وجود این هدف را تصویب کرده این مصوبه کمیسیون برنامه هست یعنی آن قسمتی که کمیسیون برنامه به لایحه دولت اضافه کرده یعنی چون لازم دید اضافه کرده است (دکتر قهرمان - اضافه نکرده در لایحه دولت بوده است) آن لایحه دولت را ممکن است لطف بفرمائید (دکتر قهرمان - ماده اول) قسمت اخیر ماده اول جناب عالی آنقدر شتاب دارید که نمیگذارید بنده عرض را بکنم عرض کردم چون در شان کمیسیون برنامه است بنابراین نظر کمیسیون برنامه يك دلیلی است که وجود این هدفها

برای برنامه لازم بوده بهمین دلیل کاملاً میدانم در شأن کمیسیون برنامه است و من از کمیسیون برنامه بهجت این توجیص تشکر میکنم هر چند که لازم بود بدلیل این که اصول و هدفهای برنامه ذکر نشده بهمین دلیل که ذکر این اصول و هدفها را لازم دانسته این برنامه را غیر قابل طرح در کمیسیون بشناسد کما اینکه به این کیفیت به عقیده ما این برنامه نمیتواند لایحه‌ای باشد که در شور مواد آن وارد شویم ماده اول لایحه‌ای که دولت داده است دولت مکلف است از جهت درآمدهای مندرج در این قانون ظرف مدت ۵ سال که از اول فروردین ماه ۱۳۴۷ شروع میشود مبلغ ۴۸۰ میلیارد ریال در اختیار سازمان برنامه بگذارد که طبق برنامه چهارم عمرانی کشور که پیوست این قانون بوده به تصویب کمیسیونهای مجلس میرسد بر اساس جداول کلی پیوست مصروف اجرائی برنامه چهارم برسد این هست عرض میکنم این نمیتواند باشد میفرمائید این هست (دکتر قهرمان - این بود) عرض میکنم این بود یعنی این نیست حالا اینطور میفرمائید جنابعالی تکلیف مرا تعیین فرمائید که بدانم این بود یا هست چون خطاب میفرمائید بفرمائید چی هست (دکتر قهرمان - پیشنهاد دولت بوده است) جزء قانون؟ (دکتر قهرمان - بله) بسیار خوب پس میفرمائید پیشنهاد دولت این بوده است که این جزء قانون بشود (بکنفر از نمایندگان - مجموعه جزء قانون نیست) عرض من این است یکی دیگر از آقایان میفرمایند نیست یعنی میفرمائید هم هست هم نیست این بحث جدیدی است.

رئیس - آقای پزشکپور به بیانات خود ادامه بدهید.

پزشکپور - من مثل اینکه نباید اجازه بدهم آقایان باید اجازه بدهند.

رئیس - اجازه بدهید صحبتشان را بکنند.

پزشکپور - علی ایحال من حالا دو وضع مختلفی را میگویم این وضع را میگویم که از نظر دولت این قرار بوده است جزو قانون باشد بفرماید که این توصیفی که در این ماده شده تقریباً چنین دلالتی دارد من عرض میکنم این کتاب نمیتواند لایحه باشد چرا نمیتواند لایحه باشد چرا؟ حالا عرض میکنم بخاطر اینکه تعریف لایحه شده است بهر حال و بخصوص در آئین نامه که لایحه چی هست (مهندس اسدی

سمیع - اینها همه از برهستند) شاید من از بر نباشم جنابعالی آقای مهندس احتیاج ندارید جنابعالی خیلی چیزها را از برهستید تقصیر ما این است که نمیدانیم (فراچورلو - سابق خدمتشان بیشتر است) ماده ۹۲ آئین نامه چنین میگوید لایحه قانونی با رعایت اصل ۳۳ قانون اساسی باید در جلسه علنی مجلس شورای ملی تقدیم گردد و در موقع طرح آن نیز وزیر مربوط یا معاون او یا یکی از وزراء حاضر باشد.

ماده ۹۱ - لایحه قانونی که از طرف دولت بمجلس شورای ملی پیشنهاد میشود باید دارای موادی مناسبت باشد اصل موضوع باشد و دلایل لزوم آن در مقدمه لایحه طور وضوح درج و عنوان قانون نیز در آن معین شده باشد البته من نمیدانم اگر آقایان در مورد اینکه ترتیب و توالی مواد چی هست در مورد اینکه مواد یعنی چه و اینکه باید موضوع یک لایحه در مواد مختلف مندرج بشود و دارای عنوان خاص قانونی باشد اگر که در این مورد هم آنچه را که در آئین نامه و سنت قانون نویسی هست قبول ندارید باری است دیگر این میتواند البته لایحه باشد ولی فکر میکنم که به این موضوع آقای مهندس با تمام سوابق که بارها نشان عنایت دارند که لایحه عبارتست از یک ماده پیاپی و متوالی که یک موضوع خاصی را احاطه خاصی مربوط بهمرا در موارد مختلف قید بکنند احکام خاصی که بایک موضوع خاصی ارتباط داشته باشد چنین جملاتی فرزهای پیوسته بهم و مربوط بهم را میگویند لایحه، لایحه سواى این نیست اما این مجموعه را ملاحظه بفرمائید این مجموعه ابتدایش يك مقدمه است مقدمه‌ای که شرحی زیبایی است و مطالب جالب و متنوعی گفته شده من نمیدانم کدام قوم مقننه‌ای این را لایحه میتواند بداند (دکتر المونی - این لایحه نیست) از آن نظر عرض کردم که برخی میفرمایند لایحه است ولی دولت داده بنده این را آنچه که خوانده شد از این توجیه کمیسیون تشکر کردم ولی دولت این را چون قسمتی از لایحه داده که این نمیتواند لایحه باشد بدلیل این قبول و این قسمت‌ها و اما این لایحه نیست تصمیم کمیسیون که در نتیجه تصمیمی ناشی از توجیه بوده تصمیم بسیار مناسبی بود و چون بیان فرمودند که بوده است و من قسمت ماده مربوطه

لایحه خواندم و این قسمتی را که کمیسیون اضافه کرده بود (دکتر نواعظم - پس نظر جنابعالی تأمین شده است) خیر نه کمیسیون بدان مطالب توجه داشت و توجه بسیار جالب بجائی است آنچه که کمیسیون اضافه کرده این بود که به کمیسیونهای برنامه مجلسین اجازه داده میشود که اصول و هدفها و برنامه‌های کلی برنامه عمرانی کشور را که به پیوست لایحه تقدیم مجلس شورای ملی شده است رسیدگی و تصویب کند من این را میخواهم بدانم این اصول و هدفها آقای دکتر المونی جزء این بوده است یا خیر؟ اگر جزء این بوده که باید تعیین اصول و هدفهای يك لایحه‌ای آنهم يك لایحه همی که ۴۸۰ میلیارد ریال بودجه عمومی دولت و بیش از ۳۰۰ میلیارد ریال از بودجه مربوط به بخش خصوصی باید در آن اجراء شود این باید در لایحه ذکر شود میخواهم ببینم اگر در لایحه بوده است که همین حالا مطرح بشود در نتیجه وقتی ما رسیدگی بدان لایحه میگردیم و مجلس رأی باین لایحه میداد دیگر موضوعی باقی نمیمانند که بنام اصول و هدفهای برنامه در کمیسیون برنامه مطرح بشود یا برود که نیست که این اصول برنامه و اصول و هدفهای برنامه برای آن کمیسیون این دلالت را دارد و لیسو اینکه بگویند اصول و هدفها را کمیسیون بررسی خواهد کرد و تصویب خواهد کرد این نمیتواند درست باشد چون این اصول و هدفها باید در لایحه دولت تقدیم میشد و ما میتوانستیم در مورد برنامه‌ای بحث میگردیم که اصول و هدفهای آن برنامه مشخص بود و آنوقت تأیید میگردیم یا رأی میدادیم برای اینکه این منابع برای اجرای این اصول و هدفها خرج بشود بنا بر این با توجه بدانکه بترتیبیکه عرض کردم اصول و هدفها ذکر نشده است و حداقل از نظر قوه مقننه از نظر وظایفی که يك نماینده به عهده دارد و آقایان برخی ممکن است چنین تصور بفرمایند یا ممکن است این توجیه هم درست باشد از نظر آقایان که چون این لایحه رابه این کیفیت دولت حزبی داده است و در آن حزب هم تشریف دارند و امر هم معمول بر این است که اقدامات حزب و دولت حزبی، پس دقیقاً منطبق است با برنامه‌های حزبی در واقع از کنار يك چنین مسأله اساسی مهم بگذریم اما عرض میکنم من احساس وظیفه‌ای در برابر مردم مینمایم و نماینده این مردم هستم (مصطفوی - همه نماینده ملت هستیم) بنا بر این دزمورد مهمترین مسأله اساسی ترین مسأله که به آن کیفیت که عرض کردم با يكی افراد این ملت برخورد دارد يك چنین تسامحی را نمیشود ننهید گرفت ما میخواهیم بر اساس برنامه چهارم و برای بر آورده ساختن نیات شاهنشاه ایران زمین (صحیح است) يك جامعه منظم منضبط و از هر نظر بدون عیب و منقصت

ایجاد کنیم عرض میکنم سنگ نخستین این کوشش یعنی لایحه خود بر نامه چهارم نمیتواند و نباید دارای چنین منقبت بزرگی باشد این خالی از ایراد است ببرند لایحه را تکمیل کنند و بعد لایحه را بیاورند در این مورد آقای دکتر الموتی من عقیده دارم که هر نماینده‌ای باید بدانند این اصول و هدف هائیکه نباید تصویب بشود و هست البته ممکن است که اشاره بفرمایند که در این کتاب نوشته شده ولی این نیست این کتاب را ما نمیتوانیم لایحه بشناسیم اینرا قبول کنید این را انصاف بدهید هر نماینده‌ای باید بدانند آن اصول و هدف هائیکه بخاطر رسیدن به آن اصول و هدف ها ۸۱۰ میلیارد ریال خرج خواهد شد چه اصول و هدف هائی است (صحیح است) اینجا میخواهیم بیایم اظهار نظر بکنیم که آیا این جدول درست تنظیم شده یا نه؟ آیا باید تغییراتی در برنامه داده بشود یا نه؟ آیا باید برای این برنامه‌ها هائیکه اعتباراتی برایشان پیش بینی شده درجه مرحله خرج بشود درجه مرحله بیشتر خرج بشود درجه مرحله ای کمتر خرج بشود وقتی من ندانم اصول و هدف‌ها چه هست چه اظهار نظری میتوانم بکنم (صحیح است) وقتی ندانم بکدام سمت میخواهم بروم چه نظری میتوانم بیان بکنم. يك مسائل کلی يك سلسله مسائلی البته در دست است پیشرفت هاتر قیام صنایع چه وجهه چه حالا من عرض میکنم که چرا نوب آن‌ها جرا پتر و شیمی در برنامه سوم پیش بینی نشده بود اظهارا فقط توجه و بیداری شخص شاهنشاه انجام داد (صحیح است) چرا در برنامه سوم پیش بینی نشده بود چون این توجهات نبود چون این آرها نخواهی نبود چون هرگز ننشستند در آن برنامه سوم که در پیشگاه مجلس گذشته تقدیم میکردند (خواجه نوری - تصویب نامه بود) عذر میخواهم این را من قبول میکنم که اشتباه ناشی از این است که از لحاظ پارلمانی تازه وارد هستم (مهندس عطائی - سال اولی هستی) علی احوال چرا اینطور بود چون نشنستند بررسی بکنند که اصول و هدف‌ها چه باید باشد یعنی ابتدا معلوم نکردند که درجه سمت باید بروم و به چه سمت میخواهم بروم (مهندس عطائی - چون سال اولی هستی) این يك مسئله اساسی است که ما در مورد آن مدام فریاد میزنیم استدعای من این است این مسائل را آقای مهندس عطائی اینطور تکیه کرد اینطور بیان سال اول اینطور بیان این مطالب شایسته نیست مهمترین مسئله مطرح است و من دارم

درباره مهمترین مسئله صحبت میکنم حداقل بعنوان مخالف گوش بدهید (دکتر فریور - ناراحت نشوید همین سهل انگاری‌ها است که نتیجه‌اش اینطور شده همین تسامح‌ها است که باعث میشود) سال اول من هستم این است که در مورد اساسی‌ترین اصولی‌ترین و مهمترین مسائل مملکتی باید قبل از هر چیز اصول و هدف‌ها مشخص بشود از نظر کار پارلمانی يك نماینده نمیتواند نسبت به این لایحه به این کیفیت که اصول و هدف‌ها مشخص نیست نظر بدهد و من نمیتوانم آقای دکتر الموتی وظیفه نمایندگی خود را در این مورد که مهمترین قسمت است مهمترین وظیفه هست بعهدہ کمیسیون برنامه بگذارم (صحیح است) این ممکن نیست بنا بر این (دکتر الموتی - راه حل پیشنهاد بفرمائید) راه حل هم عرض کردم راه حل این است که نماینده دولت لایحه را بگیرند ببرند تکمیل بکنند و بیاورند، راه حل دیگرش این است که نمایندگان مجلس با کمال شجاعت و شهامت و قتی که رأی گرفتند که وارد شور در مواد بشوم رأی ندهند (خواجه نوری - یعنی تعطیل کنند مجلس را)؛ خیر خیر چرا تعطیل بشود دولت لایحه را تکمیل میکنند و می‌آورند شما پرسیدید من نظر دادم (دکتر الموتی - آزادید) علی احوال تشکر میکنم که میفرمائید راه حل را بگوئید چون لابد يك مشکلی عنایت شده است که برتش راه حل میفرمائید (دکتر سعید - این از نظر جناب عالی است) اما نکته دیگر که در این خصوص هست البته من قصد این را داشتم که بتفصیل در باره اینکه این مجموعه بسیار نفیس لایحه نیست و نمیتواند لایحه باشد صحبت بکنم ولی میبینم که تذکرات و اظهار نظر هائیکه شد و بخصوص اظهار نظر دوست عزیز آقای دکتر الموتی که رئیس کمیسیون برنامه هستند من را از بیان این مطالب دیگر آسوده کرد و الا البته استدعایم این است که آقایان هم مطالعه بفرمایند که در این مجموعه چه چیز است به پاره‌ای از اساسی‌ترین مسائل اقتصادی که در واقع جز این نیست بطور تردید و با حالت غیر منجز نیست بمسائلی صحبت شده البته همینطور هم هست فرض بفرمائید در باره مسئله میزان توسعه میزان رشد در رشد رشد بدیهی است که نمیشود بطور منجز و قطعی قبلا مسئله‌ای را اظهار کرد یعنی حدودی را میشود تعیین کرد تردیدی نیست. بهمین جهت است که

باین نظر یاتی نمیتواند قانون باشد نمیتواند لایحه باشد (دکتر الموتی - آفرین) عرض من که همین است از ابتدا استدلال من این بود و نکته دیگر بموجب آئین نامه کلیه لایحه مالی دولت باید به امضای وزیر دارائی هم برسد و این لایحه به امضای وزیر دارائی نرسیده (فولادوند - بدهید امضاء کنند) من فکر میکنم از دو حال خارج نیست جناب آقای فولادوند یا ما مقید به اصول و مقررات این آئین نامه و موازین قانونی هستیم یا بطور قطع شأن نماینده مجلس در این است که به تمامی این اصول مقید باشد (یک نفر از نمایندگان - تردیدی نیست که هست) و اگر هست ماده ای از آئین نامه اینطور میگوید (خواجه نوری - چه میگوید وزیر دارائی میباید لایحه برنامه را امضاء کند؟) وزیر دارائی باید کلیه قوانین مالی دولت را امضاء کند این را قانون میگوید این لایحه‌ای که ۴۸۰ میلیارد ریال از درآمد دولت را مختص يك فصول و اموری میکند میفرمائید لایحه مالی نیست اگر میفرمائید نیست عرضی ندارم اگر هست باید امضاء بکنند عرض قانون است و نباید خلاف قانون عمل بکنند ما در موردش را نمیخوانم چون بطور قطع همه همکاران گرامی میدانند اردلی - قوه مقننه که برخلاف عمل کند وای بحال قوه مجریه از آن چه انتظاری دارید) (خنده نمایندگان) و اما گذشته از این مسائل و مطالبی که عرض کردم به اصطلاح از نظر اصطلاح اهل فن اینها مربوط به شکل رسیدگی بود البته به این کیفیت که عرض کردم بطور کلی رسیدگی بین لایحه میسور و مقبول نیست حال میپردازیم به مسائلی که مربوط به ماهیت امر است ایراد بزرگی را که ما داریم و کمبودی را که می بینیم این است که لایحه اصولا مجموعه هائی که برآمده است درست است که ناظر و شامل يك سلسله ارقام و تعداد بسیار است ناظر و شامل يك سلسله اقدامات بسیار بزرگ است در این موارد هیچ جای تردید نیست و دور از انصاف است که اگر میخواهیم در مقام آنکار و تردید در این امر بنائیم در این تردیدی نیست که بهر حال در آنچه که بنام برنامه سوم انجام شد يك سلسله اقدامات جائز توجه صورت گرفته و لازم در این تردید نیست همانطور که عرض کردم این فصول بود باید بررسی دقیق و دقت شایان ستایش تنظیم شده اما همه اینها، معتقد هستیم بر اینکه آن عامل و خصوصیت

آرمانخواهی در آنچه که من حیث الجموع بنام لایحه یا بنام مجموعه برنامه چهارم روی این میز هست مورد نظر قرار نگرفته دوست عزیز آقای دکتر الموتی يك نکته‌ای اشاره فرمودند که توجه باین نکته نهایت اهمیت و ضرورت را دارد و آن نکته این بود که بطور اختصار درباره‌اش مطالبی عرض میکنم توضیح داده شده که در برنامه دوم و سوم موضوع کارخانه نوب آهن و صنایع پتر و شیمی پیش بینی نشده (دکتر الموتی و در برنامه سوم هم) و در سوم این کاملا درست است و خوشختانه انجام شد اما میدانیم در طرح‌ها و برنامه‌های غیر پیش بینی شده انجام شد یعنی در آن مورد بیان کردند که گاه ضرورت دارد که ما اعتباراتی را از محل هائی از طرح هائی از فصولی بخاطر يك مسائل ملی بخاطر يك هدف‌های بزرگ عملی بزنیم و حذف کنیم و آنهارا در آن طریق اعمال بکنیم این نظر کاملا درست است زیرا مسائلی مثل مسئله نوب آهن مسئله منطقه‌ای نیست یعنی نوب آهن بخاطر مردم اصفهان تاسیس نشده نوب آهن متعلق بملت ایران ندرتها متعلق بماست متعلق به تمام نسل ایرانی است (صحیح است) متعلق به نژاد ایرانی است این یکی از اقدامات آرمانخواهانه است که بنده عرض کردم عرض کردم سرمایه‌های این ملت باید در آن راه بکار بیفتند که بخاطر همه ملت ایران و برای تمام نسل‌های وابسته به نژاد ایرانی باشد درست همینطور است صنایع نوب آهن یکی از هدف‌های ملی بود نهدف طبقه خصوصی بودند هدف منطقه‌ای بخصوص نهدف زمان بخصوص یکی از آرمانهای ملی بود (صحیح است) و ما کاملا این را تأیید میکنیم هیچ ایراد ندارد اگر زمانی لازم باشد در يك منطقه‌ای یکی از آرمانهای ملی ما جامه عمل بیوشد بعقیده ما ملت ایران باید آماده باشد که حتی از نان شبش هم چشم ببوشد و این هست (فولادوند - اما) (خنده نمایندگان) اما را قبول ندارید واقعا قبول ندارید کاملا ما امارد من يك سؤال میکنم و این سؤالی است که ما از آن نمیگذریم آقای مهندس گلرخی صبح اینجا بیان کردند در همین مجلس محترم که من مسئول کارهای گذشته نیستم مهندس گلرخی مسئول نیست ولی وزیر منابع طبیعی مسئول است یعنی سازمانهای دولتی مسئولند این درست نیست که سازمانهای دولتی سازمانهای حکومتی که ملت، شاهنشاه و تاریخ و وظائف و رسالت هائی را بعهدہ آنها گذارده بدین

کیفیت سلب مسئولیت بکنند و مدام متأسفانه بداینصورت بود آنچه که آقایان میگویند انقلاب اداری تحقق بخشیدن بهین امر است که این مسئولیتها لوٹ نشود (صحیح است) این مسئولیتها ازین نرود سؤال من این است جناب آقای دکتر المونی جنابعالی که استدلال فرمودید که ایجاد صنایع ذوب آهن یکی از آرمانهای بزرگ ملی بود و چون آرمان بزرگ ملی بود پس ما میبایست از اعتبارات فصول دیگر برنامه ها حذف کنیم و در آن راه صرف کنیم این کاملاً صحیح است ولی سؤال من این است که چرا در برنامه دوم و سوم این آرمان بزرگ ملی را پیش بینی نکردند (ریگی - کارتلها و تراستها نگذاشتند) آفرین بله کارتلها و تراستها نمیگذاشتند نکته دقیقی است کارتلها و تراستها نمیگذاشتند همین است آنچه که رهبر مملکت ما ایجاد کردند .... (راهد - مگر کارتلها و تراستها در کارهاییکه این دولت میکند دست دارند ؟) (قراچورلو - گذشته را میگویند) آنچه که شاهنشاه انجام دادند آنچه را که بنام سیاست ملی اعلام کردند یعنی در هم کوبیدن خواسته های آن کارتلها و تراستها بود چون اعلام شد چون این مبارزه انجام شد این سؤال را هرگز ما نمیتوانیم بگوئیم که چرا ؟ چرا این آرمان بزرگ ملی در برنامه های دوم و سوم پیش بینی نشد (مهندس معتمدی - در آخر برنامه سوم شد) اظهار آقای دکتر المونی را عرض میکنم چرا در برنامه های اول و دوم نشد این مسائل مهم است بطور کلی عرض میکنم آقایان استدعا میکنم واقعاً اینها مسائلی است که اگر توجه میکنیم بررسی میکنیم مسلماً میخواهیم مراتب وظیفه خود را انجام بدهیم ما این کار را میکنیم حالا برخی از دوستان یا خسته میشوند و یا مجلس گرمی دارند مثل جناب آقای خواجه نوری و آقای دکتر یزدان پناه آن امری است دیگر بنا بر این علت این بود ولی پاسخ به این سؤال یعنی هر ایرانی باید بطور قطع این سؤال را از خودش بکند که چرا در برنامه دوم و سوم با ابتدای برنامه سوم مسئله ایجاد کارخانه ذوب آهن مطرح نشد ماکه خوشبختانه متخصصین بسیار داشتیم اهل فن زیاد داشتیم کارشناسان بسیار داشتیم مهندسیین مشاور هم که چه بسیار و کارشناسان از هر طبقه چرا

مطرح نشد ؟ خاصه این که وقتی هم معتقد هستیم که از نیازهای ملی ما بود این آرمان ملی ما بود این برای ایجاد هر نوع صنعتی و اقتصادی برای ملت ما لازم بود و لازم است چه شده که انجام نند ، نمیخواهیم ... (مصطفوی نائینی - خیلی از چراها داریم که قبل از انقلاب به آنها توجه نشده است در برنامه اول و دوم صحیح است که خیلی چراها داریم) اجازه بفرمائید من میخواهم نتیجه بگیرم من عرض میکنم خیر عرض میکنم در ایجاد صنایع ذوب آهن و پتروشیمی مطلقاً سازمانهای اداری دخالت نداشتند فقط شخص شاهنشاه انجام دادند (صحیح است) (دکتر مهدب مگر ما بحثی داریم در این جریان ؟) خیر و بعقیده من سازمانهای اداری هنوز آرمانهای ملی را هضم نمیکنند این را میخواهم عرض کنم دلایلش را هم بیان میکنم و برایتان توضیح میدهم (ریگی - در سال ۱۳۴۳ یکی از مدیران شرکت آبی - سی - آبی در بانک مرکزی سخنرانی میکرد و میگفت ملت ایران نباید وارد صنایع پتروشیمی شود) بله و آنوقت با همه این سخنرانیها و با همه این خواسته های کارتلها و تراستها از آرمان این کار صورت گرفت که رهبر مملکت ما استقرار سیاست مستقل ملی را اعلام کردند (صحیح است) ولی من عرض میکنم سازمانهای مذکور میبایست این گامها را بر میداشتند .

دکتر مهدب - قربان منویات شاهنشاه را درک نمیکنند ولی این دولت درک کرد و اجرا کرد و خوب درک میکند (صحیح است - احسن).

ریگی - بنده روز بعدش رفتم...

پزشکپور - من با مذاکرات آقای ریگی کاملاً موافقت دارم زیرا سبب میشود که من چند لحظه ای اینجا بفرم

معروف نفسی تازه کنم علی ایحال منظور من يك نکته است نمیدانم چرا وقتی من این توضیحات را میدهم گاهی برخی از آقایان فوراً يك تعصبی پیدا میکنند که شاید این مطالب متوجه دولت حزبی است من يك مسأله کلی را عرض میکنم و میخواهم نتیجه گیری کنم نتیجه گیری این است که با این بحث فکر میکنم که آقایان هم هماهنگ باشید علی ایحال همانطور که آقای دکتر مهدب فرمودند علت آن بود که قبل از انجام این امور سازمانها و دستگاهها آرمانهای ملی و منویات شاهنشاه را درک نمیکنند و حرف من بله چیز

است عرض من این است که پس باید برنامهها، سازمانها و اقدامات آنها معطوف به آرمانهای ملی باشد اگر آرمانهای ملی را شناسند اگر هدفهای بزرگ ملی را تشخیص ندهند گمراه رسیدن باین هدفها را درک نکنند آنوقت باز در موارد متعدد سالها خواهد گذشت پولهای بسیار خرج خواهد شد اوقات حیاتی و اساسی این ملت سپری خواهد شد باز به تها منتظر بمانیم که در يك زمانی آنوقت باز فرمانها، پاك امر مهم را انجام بدهد ولی شاهنشاه خواستار این مسئله همواره همه دستگاهها و تمام سازمانها نیازهای ملی را درک بکنند و آن اقدامات اساسی را اجرا بکنند (صحیح است) این آن مسئله مهم است در خصوص رشد تعدادی صحبت بسیار شد بخصوص آقای دکتر المونی که عنوان موافق بالا یخه صحبت کردند و موافقت ایشان و سخنانشان حائز توجه و درخور تفکر هست چون بعنوان رئیس کمیسیون برنامه سخن گفتند این فرق میکند اشاره بر شد نقدی کردند کاملاً درست است ولی يك نکته ای را من بخوام عرض کنم و ققدر جالب است اگر یکزمانی واقعاً تکنیکه این مجموعه را تنظیم نمودند بعقیده من این ناسانی و بضاعت علمی را دارید که این بررسی علمی را انجام بدهند یکزمانی رسیدگی بشود ببینند این رشد حاصل شده است ؟ ولی خواستم عرض کنم که مقدار زیادی از این رشد اقتصادی که حاصل شده نتیجه جزی همان برنامه های وسیع صنعتی بوده که در برنامه های سوم پیش بینی نشده بود ؟ این يك نکته اساسی است که در برنامه های دوم و سوم پیش بینی نشده بود و من کاملاً متعجب هستم و در انتظار هم بودم که آقای دکتر المونی در مقدم بیان توضیحات خودشان مشخص بکنند که چه میزان از این رشد اقتصادی ما مربوط بفضول و مواد پیش بینی شده در برنامه سوم است و چه مقدار از این رشد اقتصادی ما مربوط به آن برنامه های بزرگ صنعتی است که خارج از کادر برنامه دوم و سوم اجرا شده است آنوقت وقتی این مسئله پیش میبرد بررسی قرار میگیرد و وقتی حاصل این امر مشخص میشود آقایان ما میتوانیم دقیقتر ادوری بکنیم که برنامه سوم تا حد بنحوی که میتواندست موفق بوده یا موفق نبوده

عرض نمیکنم هیچ موفق نبوده عرض میکنم تا چه حد بنحوی که میتواندست موفق بوده یا موفق نبوده.

مهندس ارفع - جناب آقای پزشکیپور برنامه صنایع سنگین پتروشیمی که هنوز شمر نرسیده است .

یکنفر از نمایندگان - آرمان ملی است نتیجه اش در برنامه چهارم است .

پزشکپور - برنامه های صنعتی را حالا عرض میکنم .

خواجه نوری - به نتیجه اش نرسیده تمام این هادر مرحله خرج است بهره برداری آن شروع نشده است .

پزشکپور - مثل اینکه آقایان نمیخواهند بعنوان موافق صحبت بکنند این نوید را میدهند .

رئیس - آقای خواجه نوری اجازه بدهید صحبتشان را بکنند .

پزشکپور - عرض کردم که يك سلسله برنامه های بزرگ صنعتی خارج از کادر برنامه سوم اجرا شده است که این اقدامات ، این برنامهها تأثیر بسزا در ایجاد این رشد اقتصادی داشته حالا نمیدانم من بتفصیل بیان خواهم کرد ایزاد ندارد که آیا نظر آقایان این است که آنچه انجام شد فقط برنامه دوم و سوم بود این از موارد متعدد بود خارج از این فصول است برنامه علی ایحال منظور من این است که در مورد رسیدگی باین برنامه در مورد امر برنامه ریزی مثل اینکه من حالا بخاطر آمدن آقای نخست وزیر فرمودند برنامه گزارى ...

دکتر عدل طباطبائی - برنامه گزارى با «ز» صحیح است یعنی طرح کردن .

فولادوند - معلوم است که با «ز» است ! (خنده نمایندگان)

پزشکپور - در این مورد يك بررسی کاملاً صحیحی صورت میگیرد و برای اینکه ببینیم چه میزان از رشد اقتصادی ما مستقیماً مربوط باین برنامه سوم بشود و این تا حد زیادی وظیفه خاص کمیسیون برنامه بوده بنابراین بطور کلی مشخصات يك برنامه جامع ملی یعنی برنامه های عمرانی ، بخصوص برنامه عمرانی ۵ سال آینده به آن حد از اهمیت است که واقعاً میتوانیم آنرا برنامه عمرانی ملی بنامیم یعنی این وظایف و رسالتها یکه این برنامه بعهد خواهد داشت با توجه دادن تعریف برنامه صنایع ملی ما احسان میکنیم

بینیم چه اصولی را باید داشته باشد ووقتی به این اصول توجه پیدا کردیم بینیم که آیا تاجه حد در این لایحه یا این مجموعه رعایت شده و چه قسمتهائی است که رعایت نشده و باید رعایت شود با این بحثهای مفصلی که صورت گرفت و با مذاکراتی که بین الانتین انجام شد فکر میکنم که در این مورد هماهنگی وجود داشته باشد که برنامه بنابر این باید آرمانها و هدفهای ملی را مورد توجه قرار بدهد یعنی این صرفاً البته کافی نیست من یکبار هم عرض کردم اینجا که ما میگوئیم باید توسعه اقتصادی پیدا کنیم ما باید بدانیم چگونه توسعه اقتصادی باید پیدا کنیم توسعه اقتصادی برای یک ملت ممکن است از طریق گسترش و باروری هر چه بیشتر به امر کشاورزی باشد، توسعه اقتصادی برای یک ملت ممکن است از طریق صنایع خاصی باشد، توسعه اقتصادی برای یک ملت دیگر ممکن است از طریق ارتباطات بازرگانی باشد ما باید بدانیم چگونه توسعه اقتصادی پیدا کنیم این چگونه توسعه اقتصادی پیدا کردن را چگونه در خواهیم یافت؟ وقتی هدفهای ملی را بشناسیم وقتی بدانیم بکدام سمت باید برویم بنابر این اقتصاددانان فرهنگمان برنامه‌های مختلف را برای رسیدن به آن هدف تنظیم میکنند اگر این توجه بشود در همان برنامه اول بهمین کیفیت عمل میشد اگر این توجه بشود در همان برنامه دوم بهمین کیفیت عمل میشد (فولادوند... اگر این توجه بود... (بخندند)

نماینندگان) بله اگر این توجه بود ۵۰ سال جناب آقای فولادوند ایجاد صنایع نوب آهن به تأخیر نمیافتاد اگر این توجه بود ما به این کیفیت از کاروان صنعتی دنیا عقب نمیافتادیم که امروز باید با سرعت هر چه بیشتر حرکت کنیم که به این هدف برسیم و اگر این مسائل را توجه نداشته باشیم مسائلی هست که هم اکنون در جهان هست که اگر به آنها توجه نکنیم آنوقت بیست سال دیگر حس میکنیم همانطور که یک روز از صنایع نوب آهن عقب افتادیم بیست سال دیگر توجه خواهیم کرد که از یک صنعت مسلط و تکنیک قابل توجه در جهان عقب هستیم (خواجہ نوری - مثلاً؟) مثلاً صنایع اتمی، مثلاً صنایع فضائی، مثلاً صنایع الکترونیک، ما امروز بعد از مدت‌ها اینجا جمع میشویم و از این پیروزی بزرگ شادی میکنیم که پایه ایجاد صنایع نوب آهن را میگذاریم ولی آقایان قضاوت کنید داوروری کنید که خیلی ما که چهل سال قبل از ما اینجا

نشسته بودند بطور قطع در پیشگاه ملت ایران مسئول و گناهکارند چون آنوقت این توجه را نکردند (بکنفرانز نمایندگان - اطلاعائی نداشتند) یک گناهشان همین بود چون آنوقت این اطلاعات را نداشتند اجازه بفرمائید که مسائل را در یک سطح وسیع تر، در یک مدار وسیع تر بررسی کنیم و آن گامهایی که واقعاً میبایست برداریم برداریم اصل دوم این هست که به چه کیفیت عرض کردم در آن باره توضیح دادم که به چه کیفیت سرمایه ملی را مصروف کنیم و این یک نکته اساسی است که بطور قطع همانطور که عرض کردم باید مواد طرح های برنامه تأمین کننده یک اصل باشد یعنی سرمایه ملی تبدیل به عوامل تولید کننده درآمد ملی بشود (عباس میرزائی - یعنی همه پولها را برداریم بدهیم به یک نفر آنها بشکافد شما اینطور فکر میکنید) این آنطوری است که شما فکر میکنید (غاس میرزائی - ما اینطور فکر میکنیم ما این برنامه جامع را نصب العین قراردادیم و پشتیبان هستیم و تصویب میکنیم) اول رأی بدهید بعد بفرمائید (عباس میرزائی - در فراکسیون مطرح شده و همه موافقت) نمایانستم مصوبات فراکسیون قانون است بنابر این این نکته هست که در برنامه ها باید دقیقاً رعایت شود و از این جهت است که بنحوه اجرای برنامه ها در گذشته اعتراضاتی که در پیش هست یعنی به آن تحواف نام نهاده که دقیقاً آن میزان از سرمایه ملی که خرج میشود تبدیل بشود یک عامل دیگر وسیله ثابت تولید کننده درآمد ملی اصل سوم باید این برنامه‌ها در سطح همگانی باشد در سطح همگانی بجهت معنی است؟ در سطح همگانی بمعنی تمام موجودیت ملت ما، در سطح همگانی بمعنی دفاع و تأمین سیاست دفاعی، سیاست دفاعی منظور نیروهای اختصاصی تدافعی نیست یعنی آنچه را که از همین نیروهاست چون بعضی است که در مورد بودجه است در مورد این برنامه با بمنتاسب با نیازمندیها و تأمین کننده نیازها و موجودیت ملی ایران باشد و بعد عرض خواهم کرد که به این جهت چون این اصل رعایت نشده برنامه چهارم برخی از آرمانهای قطعی ملی ما مورد توجه قرار ندادند چرا؟ بطور نمونه عرض کنم بطور قطع ما در خلیج فارس احتیاج به ناوگان بازرگانی و نفت کش نیرومند داریم و این میبایست از اصول برنامه چهارم باشد و نیست (دکتر مهابد

بفست از تباطات توجه کنید) عرض کردم اختصاصاً نه در آن سطح و اینهمه با یکی از آن آرمانهایی است که معوق مانده است که گویا باز در زمانی ووقتی که چند سالی گذشت وقتی اجرا کنندگان برنامه‌ها دقیقاً آنطور که باید و شاید به این مسأله توجه نکردند آنوقت باز باید رهبر مملکت فرمانی خاص برای اجرای این آرمان بزرگ ملی صادر بفرمایند ولی عرض میکنم این کار قبلاً باید بشود تاکنون هم دیر شده از این جهت به این برنامه از نظر این آرمان بزرگ ملی ایراد بزرگ هست دیگر از خصوصیات چنین برنامه‌ای که سرمایه ملی به آن سپرده میشود ۸۰ درصد درآمد نفت و ۱۰۰ درصد درآمد متاع گاز به برنامه عمرانی چهارم سپرده میشود و این کاری است کاملاً در خور تحسین و افتخار ولی بطور قطع این سرمایه ملی به کیفیتی باید اجرا بشود که نظمی که در آینده بوجود میآید نظم اقتصادی و اجتماعی که بر اساس کوششهای این سرمایه‌گذاری ملی در آینده بوجود میآید میدانند این سرمایه ملی من نمیخواهم بگویم سرمایه دولتی این سرمایه‌گذاری ملی است یعنی این تقسیم بندی که شده سرمایه‌گذاری دولتی ۴۸۰ میلیارد ریال سرمایه‌گذاری خصوصی آن مبلغ ولی من عرض میکنم این سرمایه‌گذاری ملی است یعنی در این سرمایه‌گذاری آن پیرزنی که در جزیره خارک است شرکت دارد آن روستائی که در مازندران است شرکت دارد آنکس که در وسط کویر است شرکت دارد بدم شرکت داریم این سرمایه‌گذاری ملی است پس همچنین سرمایه‌گذاری برنامه‌ای که اجرا میشود تأمین کننده منابع این سرمایه‌گذاری و درآمد های ناشی از این سرمایه‌گذاری برای ملت ایران باید باشد این اصل است که باید مورد نظر باشد یعنی مطالبی را که عرض میکنم چون کسی بحث خواهد داشت در قسمتهای مختلف استدعا کنم این نکته همکارانیکه ذی‌علاقه هستند این اصول را مورد توجه قرار دهند چون بحثهای بعدی مرتبط با این مطالب است حاصلی اینکه باید وقتی یک سرمایه‌گذاری ملی صورت بگیرد و این یک امر تازه‌ای نیست این را در دانشگاههای اقتصاد امروز درس نداده‌اند این یک اصل جدید علمی هم نیست این اصل علم اقتصاد ملی از آن زمان که بشر بوجود آمده از زمان در تمام مراحل و مراجع سیاسی و اقتصادی شده

که وقتی سرمایه‌گذاری ملی صورت میگیرد و این سرمایه‌گذاری ملی باید بنحوی باشد که حافظ درآمد های ناشی از اعمال آن سرمایه باشد من عرض خواهم کرد مواردی را که سرمایه ملی بکار رفته سرمایه‌ای که مال آن پیر زن، مال کارگر، مال تاجر، مال نماینده مجلس است مال تمام ملت ایران است ولی متأسفانه تمپیداتی در نظر گرفته شده که درآمد ناشی از آن سرمایه‌گذاری متعلق بملت ایران باشد یا تضمین بشود بطور کلی بنابر این این یک مسأله اساسی است که باید در نحوه اجرای برنامه و فصول و مرتبط به برنامه در نظر گرفته بشود این اصول بود بطور کلی، حال مطالب را عرض میکنم با توجه به این اصول در خصوص مهمترین امر البته مسائل مختلف است برخی از آنها دوست عزیز سرور دکتر فریور و برای اینکه جناب مهندس ایراد فرمایند آقای دکتر فریور علی‌احمال من از نظر اعتقاد خود عرض کردم بیان کردند قسمت های دیگر را سایر دوستان بیان میکنند این اصول را که باید من عرض کنم به آن اصول میردازم مسأله بسیار اساسی و مهم که مربوط به این اصل آخر که عرض کردم میشود سیاست سرمایه‌گذاری در برنامه چهارم است این موضوع را خوشبختانه آقای دکتر الموتی اشاره کردند گویا جناب حی نظریاتی را بیان کرده بودند و با خود من در میان گذاشتند من بسم خودم از نظریات صائبی که ایشان بیان کردند تشکر میکنم و در این موارد از موقعیکه برنامه دولت آنجا مطرح بود اگر بخاطر همکاران محترم باشد من مطالب مبسوطی عرض کردم، عرض کردم برنامه دولت از این نظر گویا نیست یعنی نشان نمیده که بطور کلی از نظر برنامه دولت سیاست سرمایه‌گذاری خارج جی هست یعنی چه اصول باید رعایت بشود چه حدودی باید رعایت بشود و این حد اقل یک مسأله دقیق اقتصادی است در این لایحه بیشتر از ۳۳۰ میلیارد ریال اگر رقم را اشتباه نکرده باشم ۳۳۰ میلیارد ریال بیشتر نباشد است که بخش خصوصی سرمایه‌گذاری کنند و این بخش خصوصی ظاهراً اعم است از سرمایه‌گذاریهای خصوصی و سرمایه‌گذاریهای خارجی پس حداقل نیمی از اعتبار اجرای این برنامه‌ها با بخش خصوصی است در حدود نیمی از آن (دکتر کاظم زاهد ۴۵ درصد) میفرمائید ۴۵ درصد از این نظر

این لایحه و این مجموعه‌ای که تقدیم شده خاموش است گویا نیست که برای این سرمایه‌گذاری خارجی چه اصولی هست اولاً این سرمایه‌گذاری خارجی کجا و در چه مورد باید بشود این باید بیان بشود این مهمترین امر است کجا و در چه موقع بخصوص بد چه میزان از این اعتباری که برای بخش خصوصی در نظر گرفته شده بد چه میزان یعنی چند درصد این مهمترین مسأله و مهمترین امر است که باید پیش بینی بشود (خواجه نوری - برای سرمایه‌گذاری‌های خارجی قانون هست شرایطش معلوم است) عرض کردم جناب آقای خواجه نوری بد چه میزان از این ۳۳۰ میلیارد ریال که بخش خصوصی که اعم است از سرمایه‌گذاری خارجی و سرمایه‌گذاری داخلی چه مبلغ سرمایه‌گذاری خارجی خواهد بود البته ایراد ندارد اگر چیزی هست توضیح بفرمائید (خواجه نوری - صفحه ۲۲۰ با مطالعه بفرمائید) حالا میفرمائید با وقتیکه بعنوان موافق می‌آید صحبت بفرمائید؟ اصولی را که در هنگام بحث در باره سیاست دولت عرض کردم و در این مؤذ حق است بر اینکه عرض کنم در مورد سرمایه‌گذاری خارجی است ممکن است که بفرمائید قوانین هست این قوانین ممکن است که باز اصولی باشد از نظر آن قوانین ولی همانوقت عرض کردم حالا هم عرض میکنم سرمایه‌گذاری خارجی بطور قطع با توجه بموقفت ملی با توجه به برنامه‌هایی که داریم و با توجه به اصول کلی که داریم تنها در چند مورد میتواند یکی باشد یعنی با رعایت چند مورد میشود قبول کرد اول اینکه در این قسمت سرمایه‌گذاری داخلی ممکن نباشد یعنی ما توانیم خود سرمایه‌گذاری کنیم دوم اینکه مدارای تخصص لازم در آن رشته نداشته باشیم (دکتر المونی عین همین است) اگر این دواصل رعایت نشود اگر این دواصل در نظر گرفته نشود ما بناچار مواجه با یک وضعی خواهیم شد که حتی در صنایع مصرفی در رشته‌های مربوط به آشامیدنیها سرمایه‌های خارجی سرمایه‌گذاری خواهند کرد این درست نیست (یکنفر از نمایندگان - در بانکها) (دکتر المونی - این دواصل که میفرمائید در صفحه ۲۲۰ بند پ هست) حالا بنده آنچه که نوشته شده ایراد ندارم امید این که خود جناب عالی هم عنایت فرمودید باشی از هوش جناب عالی است جلب سرمایه‌گذاری خارجی در زمینه خاصی از صنایع که صدور

تولیدات آنها بازارهای خارجی محتاج به همکاری سرمایه گذار خارجی است و صنایع که تخصص و دانش فنی فراوان لازم دارد بایستی عرض کنم که (یکنفر از نمایندگان - این را کجا نوشته) این را از این مجموعه آقای دکتر المونی استنساخ کردند. عرض کنم که موارد متعدد و بسیار هست که سوی این اصولی که عرض کردم در واقع سرمایه‌گذاری‌هایی شده است و این سرمایه‌گذاری خارجی مطلقاً در مواردی که ما میتوانیم سرمایه‌گذاری کنیم و با احتیاج به تخصص دیگران نداریم یعنی تخصص لازم را داریم اینها باید از طرف سرمایه‌گذاری داخلی صورت بگیرد و خارجی هم حق ندارد در این امور دخالت کند (خواجه نوری - کاملاً صحیح است بی هیچ وجه خارجی حق ندارد در این امور دخالت نکند) و بهمین دلیل این اصول بایستی رعایت بشود البته این اصول بد گوشه‌ای و اشاره‌ای بیک چنین مسأله‌ای است و در این مجموعه مسائل و مطالب بسیار یافت کردم که قابل ستایش و تقدیر بود (احسن) این را من در ابتدای سختم عرض کردم چون این خصوصیت کاملاً در ما هست که واقعاً آنچه را که از سیم قلب شایان ستایش باشد ستایش میکنم حتی اگر آن فکر را سایرین ایراز کرده باشند (احسن) بنابر این این گوشه‌ای است از این مطالب ولی این نمیتواند کافی باشد این نه مطالب و مسائل را در بر ندارد آقای دکتر المونی در جواب سخنان من این را ایراز کردند بعنوان رئیس کمیسیون برنامه و فوراً نوشته‌ای را فرستادند ولی این چنین نوشته‌ای آقایان نمیتواند گذشته از اینکه در این لایحه نیست اصول دقیق و اصول کلی سیاست سرمایه‌گذاری خارجی را مشخص بکنند این روشنگر مسائل نیست و گذشته از این يك نكته اساسی را من عرض کردم که به آن توجه نشده این چند جمله‌ای بود آقایانیکه طرح این دفترچه را کردند (یکنفر از نمایندگان کتابدا) این کتاب را ببخشید و آقایانیکه وارد به امور برنامه‌گذاری هستند و هنگامیکه افلامی کنار هم جمع شده این دقیقاً می‌آید و رقم ۸۱۰ میلیارد ریال را بطور قطع اصول مشخص و درست یعنی اینکه بیان بکنند چند درصد از این سرمایه میتواند سرمایه خارجی باشد این لازم است آقایان که المونی حالا میدانید چرا لازم است؟ برای اینکه همان

یکه‌ای که شما اشاره کردید یعنی میزان سرمایه‌گذاری خارجی در توسعه اقتصادی يك مملکت و یا متجاوز از آن میزان آفت در تقویت وضع اقتصادی حتی آن اقتصاد توسعه یافته يك نوع اقتصاد اصل مؤثر است آنچه را که الان شما بعنوان مشکل کشورهای اروپای غربی اشاره کردید آنچه که امروز آلمان غربی با آن مواجه است آن دیگری که هیچ، آنچه که مشکل فرانسه بود آنچه که تاحدی زاید امروز مشکل ژاپن است این مسئله است که آن سرمایه‌گذاری خارجی بیش از حضوری در درگاه و شرآین آنها داخل شده است (صحیح است) این اساسی‌ترین نکته است وقتی که ما يك مملکت در حال توسعه هستیم و هدف این است که ما بعد از اجرای برنامه چهارم تبدیل بشویم توسعه یافته بشویم درست است یا نه؟ این هدف است بنابر این اساسی‌ترین مسئله را از حالا بایستی بررسی کنیم از حالا ما باید بدانیم خون سرمایه خارجی اگر در درگاه اقتصادی ما دور بزند ما را مسموم نمیکند (صحیح است) و من عرض میکنم که طراحان برنامه چهارم این مسئله را برای ما مشخص نکرده‌اند و این دقیقاً روشن نیست. این حیاتی‌ترین اساسی‌ترین مسئله است الان این موضوع نیست که فرض بفرمائید کارخانه خوب ایجاد کنیم. این هست اما ما در يك مرحله‌ای هستیم در يك مرحله توسعه صنعتی و اقتصادی در يك مرحله پر درآمد از توسعه یعنی و اقتصادی هستیم و همانطوری که توضیح فرمودید آقای دکتر المونی هر سرمایه‌گذار خارجی ممکن است بطرف ما بیاید چرا نیاید؟ ولی تا چه میزان باید بگذاریم سود ببرد و تا چه میزان باید اجازه بدهیم که این سود جویان چون بهیچ غرض دیگری که نمایانند که این سرمایه‌گذاران در سازمانهای ما در برنامه‌های اقتصادی باسی ما سرمایه‌گذاری بکنند این بطور قطع قبل از اینکه بنشینیم بررسی بکنیم، در نظر بگیریم که در کدام قسمت در کدام زمینه‌ها در زیر کدام سطح ما سرمایه خارجی را دخالت بدهیم قبل از این بنشینیم بررسی بکنیم که اولاً احتیاج هست به؟ ثانیاً فرض اینکه احتیاج هست برای ما حالت مسمومی را بیا خواهد کرد یا نه؟ و تا چه حد ما باید از این عوامل استفاده کنیم؟ عرض من اینست که در این مسئله اساسی و حیاتی از این خصوص مذاقه لازم نشده و لافلاً اینکه ما از تاجیب

این بررسی‌ها و مذاقده‌هایی که صورت گرفته آگاه نیستیم و این بسیار بجا است که همانطوری که برنامه اصلاحات ارضی يك انقلاب بزرگی بود بنحوی انجام شد که لزومی نداشت بعداً تجاری برای بهبودی روشمان بیندازیم یعنی بهتر و بارعایت اصول درست در مورد این مسائل اساسی هم آقایان لزومی ندارد که بعداً تالی فاسدی پیدا شد و مشکلاتی بوجود آمد وقتی دیدیم رشته‌های اقتصادی سرمایه‌های خارجی ما را در میان تار و بود خودشان پیچیده‌اند آنوقت بیائیم راهبائی بیائیم (خواجه نوری - ما چنین اجازه‌ای را نخواهیم داد) اطمینان داریم همه اینطور فکر میکنند کاملاً اطمینان داریم قلب شما قلب من، احساسات شما احساسات من، واقعاً معطوف به این است که هیچ قسمت از نیروی مملکت نوری چنگ هیچ خارجی نرود (صحیح است) اما چطور میتوانیم وقتیکه مثلاً بررسی میکنیم و میزان این سرمایه را که باید در این سرمایه‌گذاری بزرگ ملی وارد شود این را دقیقاً مشخص میکنیم و اما در خصوص مسائل مربوط به امر کشاورزی خوشبختانه توضیحاتی که آقای دکتر المونی دادند بخصوص از این نظر از ایشان تشکر میکنم بعنوان اینکه بهر حال رئیس کمیسیون برنامه هستند و این توضیحات را دادند که مهم بود ولی توضیحات نتیجه‌اش این بود که حداقل در مورد برنامه‌های کشاورزی بنحویش بینی شده در برنامه سوم عمل نشده این نتیجه بود و این یکی از مهمترین مسائل جامعه و ملت ما است من عرض میکنم بهر حال آن دستگاه نتوانسته است آنرا اجرا بکند و مشمول است (خواجه نوری - علت را گفته‌اند) این علت حاجت آقای خواجه نوری نمیتواند سلب مسئولیت کند این مهمترین مسئله است مهمترین مسئله است که رئیس کمیسیون برنامه مجلس شورای ملی می‌آیند اینجا گزارش میدهند اعلام میکنند که برنامه سوم در مورد مسائل مربوط بکشاورزی موفق نبوده (دکتر المونی - خود دولت هم نباید کرده) بهتر و بدتر اگر بخواهیم از کنار این مهمترین مسئله بگذریم دیگر چه امری مهمتر از این چه امری حیاتی تر از این است آنوقت ما دچار مشکلات خواهیم شد که نامههای اساسی دیگر اجرا نخواهد شد و البته يك مسئله مراتبی را بعنوان عدم اجرا بیان میکند و آن این است که در خصوص قسمت مربوط به برنامه کشاورزی با استناد به اظهارات

آقای دکتر الموتی رئیس کمیسیون برنامه اقدامات توأم با موفقیت نبوده و حتی رشد چهار درصد پیش بینی شده تحقق پیدا نکرده و یکی از دلایلی که من عرض میکنم اگر بطور کلی رشد اقتصادی برای مملکت پیدا شده هرگز صرفاً مربوط به اجرای برنامه سوم نیست. دلیل عدم موفقیت برنامه سوم در این مورد است که رشد چهار درصد که نرسید هیچ مثل اینکه بیش از ۲/۶ هم نبوده این رقم کوچکی نیست این از نظر توسعه اقتصادی و رشد ملی رقم کوچکی نیست این مسئله ایست که باید دقیقاً رسیدگی شود و مقامات مسئول در این امر باید دقیقاً جوابگوی این مسئله باشند چنین توجیهاتی کفایت کننده نیست (دکتر الموتی - خود دولت قبول دارد در صفحه ۱۵۳ هست) یعنی دولت قبول کرده و جناب عالی هم که رئیس کمیسیون برنامه هستید این را تأیید کردید. این جالب است اینکه برنامه سوم در مورد امر کشاورزی توأم با موفقیت نبوده در چنین موردی است که ما باید با دقت بیشتر با بررسی بیشتری یک چنین مسئله حیاتی را مورد توجه و امان نظر قرار بدهیم (لطف الله حی - عوض صنعت ۶ درصد بوده شده ۱۱ درصد) من مسائل کشاورزی را عرض کردم (مهندس ارفع - اگر در کشاورزی با عدم توفیق روبرو بودند در سایر برنامهها جبران کردند این منحصر بمانندست در کشورهای بزرگ هم چنین بوده است) جناب مهندس ارفع من این استدلال را قبول ندارم یعنی بدلیل اینکه سایرین در امری موفق نشده عدم موفقیت در امور ملی خودمان را تأیید و تجویز نمیکند این دلیل نیست در آن قسمت هایی که توفیق بوده است ما همیشه ستایش کرده ایم ولی عرض میکنم ضرر بکارش مقامات مسئول عدم موفقیت و شکست را نشان داده و این نکته ایست که نمیشود گذشت باید به ۴/۱ میرسد به ۶/۲ رسیده متأسفانه در لایحه کنونی همانطور که آقای دکتر الموتی بیان فرمودند آن توجه لازم نشده (فولادوند - مگر محاکمه دکتر الموتی است؟) چنین چیزی نیست من در حد انصافی هستم که معطالی که ایشان فرمودند بهش استناد میکنم در این برنامه هم بمسئله کشاورزی توجه لازم نشده من یک رقم را عرض میکنم برای پنج سال برای اصلاحات ارضی چهارصد میلیون تومان در نظر گرفته شده این در خود لایحه است میشود هر سالی ۸۰ میلیون تومان این ۸۰ میلیون تومان یک مقداری

باز پرداخت همین مطالبات مالکین سابق است و یک مقدار مصارف دیگر من نمیدانم برای یکی از مهمترین امر انقلاب که ایجاد شرکت های سهامی زراعی است چه در نظر گرفته شده و این برنامه مهم چگونه میتواند انجام شود این در قبال ارقام و فصولی که در این برنامه هست آقایان عنایت میفرمایند که واقعاً مبلغی نیست که بتواند برنامه های انقلابی را در امر کشاورزی برنامه های توسعه دهنده را در امر کشاورزی انجام بدهد وارد مواد و فصول دیگر نمیشود در قسمت مربوط به کشاورزی من این بی عنایتی را از طرف این برنامه نسبت به این امور می بینم (در این هنگام آقای دکتر الموتی یادداشتی برای ناطق فرستادند و گفتند که این نظر دولت است) و اما گذشته از این قسمت، بشارت من به آقایان این است که برخی از قسمتها که میخواستم بیان کنم از آن انصراف خاطر پیدا کردم مسئله بسیار اساسی که مسلماً یکی از آرمانهای ملی است و گذشته از اینکه آرمان ملی، گذشته از جنبه های تاریخی و سیاسی حد اقل مرتبط است با آن محلی و مرکزی که ما این سرمایه ملی را تا حد زیادی از آنجا بدست میآوریم و این مسئله عدم توجه دقیق برنامه چهارم است بمسائل مربوط به خلیج فارس و لزوم توجه دقیق به این مسائل البته نمیگویم اشاره نشده آقای دکتر الموتی الان عرض میکنم هست فبا، و اگر نیست آقای دکتر و بعد آقایانی که تشریف میآورند تمام مسائل را میفرمایند که هست آقای دکتر کاظم واده هم لابد توضیحات مربوط را خواهند داد که هست البته اندکی در حدش صحبت میکنم و در این مورد هم جای تردید نیست که واقعاً منطقه خلیج فارس گذشته از ارتباط های تاریخی و سیاسی، گذشته از ارتباط کاهلی که با مسئله دفاع از موجودیت و همه زندگی ما دارد منبعی است که ما این سرمایه های ملی را از آن به چنگ میآوریم پس باید مقدار شایان توجهی از این سرمایه ای که به چنگ میآوریم برای حفظ هر چه بیشتر آن و برای مراقبت آن بکار ببریم من نمیگویم اقداماتی نشده است ولی این اقداماتی که انجام شده در حد انجام آرمانهای ملی نبوده (صحیح است) اگر این اقدامات انجام شده بود ما امروز یک ناوگان نیرومند بازرگانی در خلیج فارس داشتیم اگر این اقدامات انجام شده بود الان ما یک ناوگان نیرومند نفتکش در خلیج فارس

داشتیم من امیدوارم که اینها را دیسکر یک آرمانهای دوری شناسیم با این تحولی که ایجاد شده با این گامهایی که از سوی رهبر مملکت ما برداشته میشود با این درفش رستاخیز ملی که با هزار درآمده و با اینکه آنچه را که گذشته میگفتند خیال بی است، شاهنشاه ما نشان دادند که میشود و بسادگی هم میشود انجام داد (صحیح است) همین زوب آهن را ۵۰ سال میگفتند نمیشود خیلی از این آقایان اقتصادپون میگفتند نمیشود میگفتند چطور ما میتوانیم چنین تصویری بکنیم اما دیدیم که شد دیدیم با اجرای تحولانی شد پس این آرمانها دیگر برای ما یک آرمانهای دور از تصور نمیتواند باشد بعکس مسائلی است مرتبط با زندگی ما مسائلی است مربوط به این برنامه های عظیم ما برنامه هایی را داریم اجرا میکنیم که ۸۱۰ میلیارد ریال برای اجرای این برنامه ها صرف میکنیم یعنی ملت ما در این سطح قرار گرفته یک مملتی که ۸۱۰ میلیارد ریال برای برنامه چهارم خود خرج میکنند این ملت باید دیگر مسئله داشتن ناوگان نیرومند بازرگانی را در خلیج فارس از ابتدائی ترین آرمانها برای خودش بشناسد باید ایجاد یک ناوگان نیرومند نفتکش را از مهمترین مسائل حفظ حاکمیت خودش بشناسد این دو مسئله در حدی که باید بصورت آرمان ملی باشد در همان حدی که برای کارخانه زوب آهن بیان شد در مورد این صنایع زوب آهن استنباط و استدلال همه ما این بود که یک آرمان ملی بود پس برای انجام این آرمان ملی ما حتی اگر بعضی از برنامه های عمرانی دیگر را هم موقوف میگردیم یا موقوف بکنیم ما نمی نذار عرض من این است که این مسئله مهم ایجاد ناوگان بازرگانی در خلیج فارس و ایجاد ناوگان نفتکش در خلیج فارس از آن آرمانهای ملی است که ما باید هر چه داریم در این راه بگذاریم و اعتبارات را از جای دیگر قطع کنیم برای این کار بگذاریم برای اینکه صرفه جوئی برای این کار بتواند تمام برنامه های ما است البته من این را به آن حد از اهمیت میشناسم به آن حد و ابستگی قطعی به آینده و من نوشت ملت ایران میشناسم که حتی اگر لازم شد آب ریساها را هم قطع کنیم این باید عمل بشود البته این دو مسئله مهم است که مسائل پیش بینی شده بنظر ما با آن اعتبار درجه انجام این آرمانهای ملی نیست رقم معلوم است و

خیلی ساده میتواند بیان کند که از این ۸۱۰ میلیارد ریال چه مقداری برای ایجاد ناوگان بازرگانی یا ناوگان نفتکش صرف میشود آنوقت ما میتوانیم پیش بینی کنیم که آیا این رقم میتواند تأمین کننده این برنامه بزرگ ملی باشد یا نه؟ عرض من این است که آنچه که پیش بینی شده یک اقداماتی در سطح عادی است و از آن سطح لازم و آرمان ملی نمیتواند باشد و باید تجدید نظر کنند (ریگی - خود ما کشتی سازی میآوریم بهتر است) کاملاً صحیح است در یک بحث دقیقاً اقتصاد ما مسئله حمل و نقل کالاهای ما غالباً دچار نالطم تصمیمات کارتها و تراست هایی است که عهده دار حمل و نقل دریائی در جهان هستند ما میبینیم هر روز بنحوی ما را دچار مضیقه هایی قرار میدهند هر روز بنحوی در امر اقتصاد و تجارت ملی ما ایجاد مشکل میکنند ما صنایع نفت ملی شده داریم امروز ما در بازارهای فروش باز کرده تنها به پایمردی شاهنشاه، این یک امر ضد استعماری در جهان بود (صحیح است) ولی میدانید تکمیل کننده این آرمانها چیست؟ و قتی که این محصولات نفتی را ناوگانهای نفتکش ما بازار فروش عرضه بکنند این آن هدفی است که ما باید در این مرحله تعقیب بکنیم و اگر نکنیم این آرمانها و هدفها را به آن نحوی که باید و شاید اجرا نکرده ایم، نکته دیگر مسائلی است که از نظر یک برنامه جامع ملی، یک برنامه جامع عمرانی ملی اختصاصاً در خلیج فارس تعقیب شود، ندرتها بنادر و سواحل بلکه در بستر خلیج فارس این یک مسئله بسیار مهمی است که گاهی وقت بحث این مطالب میشود مثل اینکه نظرها یا بعضی نظرها میرود تا ساحل خلیج فارس اما این نیست ما باید مسائل خودمان را در تمامی بستر خلیج فارس تأمین کنیم و مسائل را در آن سطح نگاه کنیم و اجرا کنیم مسئله ایجاد بیمارستانها و سازمانهای بهداشتی و تأمین در تمام آن قسمتهای دور افتاده خلیج فارس که فعلاً امکان برخورداری از حاکمیت دولت ایران را دارد باید ایجاد شود در سطح خیلی وسیعتر، در سطح بسیار چشمگیر تر، اهمیت این موضوع کاملاً معلوم است که اولاً ساکنین آن مناطق را از یک حمایت برخوردار خواهد کرد ثانیاً مهمتر اینکه این مراکز تبدیل خواهد شد یک مراکز ارشاد و استقرار حاکمیت ملی ما در تمامی بینه خلیج فارس این موضوع باید بنحوصاحص بنحوی متمایز از مسائل چنین

بر نامه جامع ملی باشد من انتظار دارم و امیدوارم در بررسی مجدد در کمیسیون نسبت به این مسائل اهمیت خاص قائل شوید و بگذارید بدانند از یک جهت برنامه چهارم ملت ایران مشخص میشود با برنامه‌های که مربوط است به خلیج فارس و این گام بزرگی باشد که در این مرحله از زمان و مرحله خاص تاریخی بر میداریم.

دکتر الموتی - در مورد کشتیرانی در کرانه‌های خلیج فارس در صفحه ۳۱۴ ذکر شده است.

پزشکپور - جناب عالی کافی میدانید؟

دکتر الموتی - نه.

پزشکپور - مسئله دیگر نوعی اتخاذ سیاست دفاع منظوم آنچه را که بعنوان دفاع عرض میکنم جنبه تخصصی نیروهای دفاعی را ندارد ایجاد نوعی سیاست دفاع از زندگی نه تنها اتباع ایرانی در خلیج فارس بلکه دفاع از کسانی است که خودشان را مرتبط بملت ایران و شاهنشاه ایران میشناسند که در این خصوص ایجاب میکند در یک چنین برنامه جامع ملی قضی خاصی مورد نظر قرار بگیرد، زیرا اگر این احساس پیدا شود که باید پیدا شود که ما مراقبیم که آنها گرسنه نمانند که ما مراقبیم آنها نشان لخت نباشد و ما مراقبیم آنها بیمار نباشند و ما مراقبیم آنها دچار بلیات نباشند، آنها بیوند لازم را با ما احساس میکنند و حفظ میکنند من عرض میکنم که این موضوع در آن مرحله از اهمیت است که اگر در قبال اینکه شکم یک چنین اشخاص را در خلیج فارس سیر کنیم اگر شکم افتادی که در تهران هستند گرسنه بماند آن ترجیح دارد (صحیح است) یعنی این میشود برنامه آرمان خود بر نامه معطوف به سیاست ملی بطور کامل، بر نامه معطوف بر آرمایهای بزرگ.

خواجه نوری - انشاء الله شکم هیچکس گرسنه نخواهد بود.

پزشکپور - این را بعنوان مثال عرض کردم که این برنامه‌ها را از دریچه‌های دیگر که مرتبط با موجودیت ما بمعنای واقعی هست مورد توجه و بررسی قرار بدهیم و این یکی از نکاتی است که حتماً باید مورد توجه قرار بگیرد، البته این اقدامات از ناحیه شیرو خورشید سرخ در ساحل جنوبی ایران کاملاً صورت گرفته و من

برنامه‌ها و مسائلی مربوط به خوزستان دارای اهمیت و بجا خاصی است البته همینطور که عنایت دارید و سلیقه نسبی است و ملاحظه میفرمائید ما هم شدت این سلیقه را داریم البته مسائل محلی مطرح نیست امروز صبح دیدم که یکی از همکاران از من سؤال میکردند؛ که تو نماز بنده خر مشهر منی چرا درباره مسائل مازندران و درباره لایحه مربوط به رودخانه‌های آنجا صحبت میکردی؟ پاسخ دادم که آنطور که من ماهه اولاً نماینده تمامی مردم ایران هستم و مسئله منطقه و محل خاصی واقعاً مطرح نیست و مسائلی را در بر میگیریم که از نظر سطح مملکتی و مسائلی ملی است این است که اگر مسائلی محلی مطرح میشود بعلم ارتباطی است که آن مسائل ملی و عمومی دارد و در مورد خوزستان با چه وضع خاصی که هست باید برنامه‌های وسیعتری برای بر فرهنگی و عمرانی این منطقه بخصوص در نوار مرزی و حله اجرا شود البته این نظر را بعد یکی دیگر از دوستان توضیح خواهند داد که اصولاً مسئله برنامه‌های زنجیری که در مرزهای مرزی باید اجرا شود این در چه حد از اهمیت است بطوریکه باید یک مقدار از اعتبار را مصرف بآن کرد یعنی هر چه بیشتر برنامه‌های عمرانی و برنامه‌های نوسازی واحدهای صنعتی اینها تمهید بشوند سوق داده بشوند بسمت نوارهای مرزی این است که با توجه باین موقعیت خاص خوزستان گسترش هر چه بیشتر شبکه‌های فرهنگی در سطوح هر چه بیشتر ضرورت بسیار دارد موضوع خانه‌سازی تخصصی بر نامه‌های عمرانی برای روستاهای خوزستان و بخصوص برای نوار مرزی قابل توجه است آقایان شاید گاهی بخرمشهر یا شادگان و مناطق دیگر تشریف برده اند گاه ملاحظه میفرمائید که سربازی در زیر کپرها زندگی میکنند زیرا این کپرها تعبیه میکنند که این وضع هر چه زودتر پایان پیدا کند و تعبیه میکنند هر چه زودتر بر نامه‌های عمرانی و خانه‌سازی در این مراکز متمرکز بشود هر چند خوزستان در واقع در زمان زودی از آب و دریائی از آب قرارداد ولی در هر حال زمین‌باز مندیهای مردم این منطقه از نظر آب مشروب و آب زراعتی حائز اهمیت است که البته ما با ایجاد سد و سد های دیگر که در برنامه هست، مقدمات تأمین آب را بر آورده شده ولی نکته‌ای که حائز توجه است این

رئیس - آقای صائب بفرمائید.

صائب - من درباره کلمات و جمله‌ها و ظواهر امر بحثی ندارم زبان‌حک خودم را با این شعر عرض میکنم و میگذرم جناب آقای پزشکیور.

ما درون را بنگریم و حال را

نی برون را بنگریم و قال را

(احسن)

دکتر صدر - اینها فلسفه است آقای

صائب - فلسفه را قبلاً شنیدید. جناب آقای رئیس نمایندگان محترم در آستانه آغاز پنجمین سال انقلاب سفید شاه و مردم در روزهایی که خاطره این انقلاب عظیم قلوب ملت ایران را شاد و مسرور میسازد و در این خجسته‌ایمی که بحق بایستی گفت دوران زرین و بر افتخار کهن مین تمام باشد (صحیح است) و دورانی که گرامی ملت ما با بهره‌برداری از خرد و رفواندیشی توانا و همت والای شاهنشاه ایران زمین در راه سازندگی فردای شکوهمند و از بین بردن کلیه عوامل و موجبات عقب افتادگی سرسخت مقاوم و پرتوان و امیدوار بسوی بهروزی، بنزیستی و نیل

بدهد فبای شامخ و سرفرازی کام بر میدارد همه خوب میدانیم که اساس و پایه این همه بزرگی، مجد و عظمت و اعتلاء و افتخار همانا اندیشه توانای رهبر عالیقدر مملکت میباشد (صحیح است) بر نامه جامع و کاملی که گویای ثمرات این جنبش همگانی میباشد از طرف دولت بساحت مقدس مجلس شورای ملی تقدیم شده است و برای اینجانب که از آغاز انقلاب افتخار نمایندگی یکی از اصیلترین طبقات انقلابی اجتماع یعنی کارگران را دارا بوده موجب افتخار است که در بر نامه چهارم عمرانی مملکت صحبت کنم و در ایفای این وظیفه میبپنی از خداوند بزرگ و توانا استمداد میطلبم (احسن است).

در مجموعه های خطی کتابخانه مجلس شورای ملی مجلد کوچکی شامل ۲۱ فقره استخاره نامه محمد علیشاه قاجار که بخط خودش نوشته شده موجود است که دلیل بارز و گویایی از اوضاع و احوال اسف بار گذشته مملکت عزیز ماست که بحمد الله امروز از مواهب یک کشور پیشرفته و آزاد برخوردار میباشد (صحیح است) تذکر این مطلب در مقام مقایسه تا اندازه ای ضروری بنظر میرسد مخصوصا برای طبقه جوان و تحصیل کرده - مملکت که توجه داشته باشند سر زمین کهنسال و افتخار آمیز مادر گذشته بسیار نزدیک با چه وضعی دست بگریبان بوده و در حال حاضر در چه منبری طی طریق میکند و بهین منظور از تاریخ مدد میگیریم و چند مورد آنرا در اینجا نقل میکنم سروران ارجمند آگاه هستند که طلب خیر و دلالت کردن از خداوند سبحان و عالم السر و الخفیات در موارد خاصی است که خواهان پس از مطالعه در موضوعی که مورد نظر میباشد نتوانست تصمیم بگیرد باید با افرادی که صلاحیت داشته و مشمول المستشار مؤتمن باشند مشورت کند و اگر از مشورت هم نتیجه نگرفت و در وادی شک و تردید و عدم یقین قرار گرفت میتواند استخاره کند آنهم با شرایط خاصی نه اینکه برای هر کار پیش پا افتاده و ساده ای دست بچنین اقدامی بزند نمونه استخاره کسی که مهد کوروش و داریوش را اداره میکرده از جمله واکذاری قصر و خوابگاه و اطاق های آن بکنیزهای ملکه جهان و مظفر الدین شاه است او مینویسد پروردگارا المکر من قصر و خوابگاه و اطاقهای آن که نشیمن من است بسازا و عالم و جهان کنیزهای مرحوم مظفر الدین بسپارم خوب است و صلاح من است استخاره خوب

بیاید و الا فلا در پاسخ نوشته شده امن بحسب المعطر از دعا و یکشف السوء و يجعلکم خلفاء الارض خوبی این آیه شریفه واضح است.

استخاره دیگری در این باره نوشته شده که جواب آن اینست: استخاره خوب است لکن خالی از انبام و در سر نخواهد بود در اول اقدام به این نیت ولی مع ذلک تیجفیر مترقبه بسیار خوبی بر این نیت مترتب خواهد شد.

استخاره دیگری مربوط بمجلس است و شایان توجه پروردگارا اگر امشب توپ بدر مجلس بفرستم و فردا ب قوه جبریة مردم را اسکت نمایم خوب است و صلاح است استخاره خوب بیاید و الا فلا یا دلیل المتحیرین . پاسخ قال لا تخافا فانی معکما اسمع واری که معنای آن اینست ترسید ما با شما هستیم و کارها را میبینیم و حرفها را میشنوم ذیل آن نوشته شده اینکار باید اقدام بشود غلبه قطعی است اگر چه زحمت در اول داشته باشد اوهم عمل کرد و نتیجتا هم همه میدانید.

مقارن این زمان در اروپا تحولات صنعتی و علمی و تغییرات جدیدیکه از یک قرن قبل شروع شده بود اثران خود را نشان میداد و یک سلسله تغییرات عمل اجتماعی را همراه داشت. آنها در ۱۲۰ سال قبل درآمد سرانه ای بین ۱۵۰ تا ۳۰۰ دلار و در نتیجه انقلاب صنعتی و علمی که در قرن هجدهم آغاز شده بود بدست آورده بودند ولی بیلان کار زمامداران کشور مادر اول سال ۱۲۹۹ شمسی یعنی ۴۷ سالم پیش با این جملات سه میشود که بمناسبت روزهای اول اسفند بيمورد بنسذکری بشود در روز ۱۸ خرداد ماه ۱۲۹۹ شمسی میرزا کوچک خان جنگلی هیئت دولت خود را بمردم گیلان معرفی کرد. احسان الله خان و خالوقربان، خطه گیلان و جنگل را در اختیار قرار داده بودند، در خوزستان شیخ خزعل، در سوادکوه امیر مؤید حاکم مطلق بودند، ایل شاهسون بر قسمتی از آذربایجان اقبال السلطنه درماکو، اسماعیل آقا سیمتقو در مرزهای غربی سردار رشید و طوایف گلباغی در سبندج، سنجایی و کلهر در کرمانشاه، سید طه در سقز و بانه طوایف لر و بختیاری و قفقاز و خمسه و تنگستانی و ممسنی و بلوچ و شادلو تمام نواحی جنوب و جنوب شرقی و شرق و شمال را زیر نظر داشتند (دیگر رهنوردی - با استخاره بودند بیای استخاره؟) آنها بی استخاره بودند نهضت جنوب، نهضت جنگل، نهضت شیخ محمد

دیوبندی، شورش ماشاء الله خان و نایب حسین کاشی و بسیاری رنجت دیگر در اطراف و اکناف مملکت، راهبهای کثرت در دست راهزنان. خزانه تپه، سر بازلین با هیزم نکی و خانه شاگردی امرار معاش میکردند. در مقابل ختیق کرمندان دولت آجر و چو داده میشد که در بازار بیروند و زندگی خود را اداره کنند قحط و غلا و بیماریهای سری مردم را دسته دسته بگورستان میفرستاد، بمداران وقت فارغ از همه جریاناتی که در دنیا بگذشت در میان باغات مصفی و چشمه سارهای زلال در جرساها با سرگرمیهای خاص وقت میگذراندند و بر عهد نامه های گت و ترکمن جای صحه میگذاشتند (صحیح است) کاپتولاسیون برای بیگانگان میشناختند و امتیازات باور نکردنی بآنها بگذار میکردند و قرضه های کمر شکن و استقلال بر باد ده بیگانگان وصول می نمودند در خلال این احوال جنس مردم ایران که بعلت مداخله مستبدین بیگانگان از مجرای اصلی خود منحرف شده بود ست منافع مردم شکل گرفت و عکس العمل طبیعی ملت ایران در مقابل آئیمه جریانات سوء بوجود آورد. این نهضت بی زحمت ملت کهنسالی بود که میخواست مانند گذشته سر سوز آرزنده بماند و همدمش با بیشترین ممالک دنیا در جاده نکر فته بردارد (صحیح است) این نهضت قیافه واقعی خود را روز سه شنبه سال ۱۲۹۹ باقیام رضاشاه کبیر نشان داد و این مرد رشید کشتی طوفان زده مملکت را از گرداب سقوط نجات داد و آرزوهای انجام نیافته ملی را یکی پس از دیگری جامه شد پوشانید و اصلاحات بی شماری از نظرهای مختلفه در تمام مملکتی انجام داد و تاریخ حیات کشور را که میرفت در بحسب گین بی لیاقتی و بی کفایتی از بین برود روحی تازه بخشید (صحیح است). اگر بگوئیم رضاشاه کبیر اصلاحات مملکت را با

۶ - تعیین موقع جلسه بعد - ختم جلسه

رئیس - آقای صائب بقیه مطالب را بجلسه بعد موکول بفرمائید، چون چهار ساعت وقت جلسه بعد از ظهر تمام شده است با اجازه خانمها و آقایان جلسه را ختم میکنم دنباله بحث در کلیات لایحه بر نامه چهارم عمرانی کشور را بساعت ۹ صبح روز سه شنبه موکول میکنم.

(ساعت هشت و نیم بعد از ظهر جلسه ختم شد)

رئیس مجلس شورای ملی - مهندس عبدالله ریاضی